

РАБОТНИКАМ КУЛЬТУРЫ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Паважаныя сябры!

Прыміце віншаванні з прафесійным святам.

Нацыянальная культура нашай роднай Беларусі — магутны падмурак, на якім грунтуецца ментальны стрыжань сучаснага грамадства. Вы не толькі беражліва захоўваеце традыцыі продкаў, але і ствараеце сваёй паўсядзённай працай новыя пласты духоўнай і матэрыяльнай спадчыны.

Поспехі лепшых беларускіх мастакоў, пісьменнікаў, кампазітараў, артыстаў, якія праславілі нашу Айчыну, з'яўляюцца прыкладам для маладога пакалення, крыніцай натхнення для новых дасягненняў.

Культура і духоўнасць — гарантыя стабільнасці і росквіту дзяржавы. Таму ўпэнены, што ваша актыўная грамадзянская пазіцыя іграе выключна важную ролю ў фарміраванні будучыні нашай краіны.

Жадаю ўсім творчых поспехаў, шчасця і дабрабыту.

**Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА**

Рознакаляровай усмешкай восеньскіх красак рэдакцыя "К" ад шчырага сэрца віншуе нашых герояў і аўтараў, якія прысвяцілі жыццё Культуры ва ўсіх яе іпастасях. Калі ўсміхаецца вы — і мы ўсміхаемся!

ГЭТЫЯ КВЕТКІ — ВАМ!

На здымку **Сяргея Ждановіча** — наш стыльрэдактар **Таццяна Пашэнька**.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Віншаванні

**Паважаныя работнікі культуры!
Дарагія калегі!**

Віншую ўсіх вас з Днём работнікаў культуры, які традыцыйна адзначаецца ў Беларусі ў другую нядзелю кастрычніка.

Гэта не проста афіцыйная дата. Гэта свята, якое заклікана нагадаць, што наша праца на карысць айчынай культуры важна для ўсёй краіны. Бо на дзеячай культуры ўскладзена вялікая адказнасць як за мінулае, так і за будучыню дзяржавы: за фарміраванне ў грамадзян добрага мастацкага густу, за маральнае здароўе моладзі, за выхаванне падрастаючага пакалення ў духу любові да Айчыны і яго гісторыі.

У гэты ўрачысты дзень прыміце словы шчырай падзякі за вашу плённую і патрэбную людзям працу, пастаянны творчы пошук, за любоў да прыгожага і імкненне данесці гэтую любоў людзям. Удзячны ўсім за ўвагу і беражлівых адносін да культурнай спадчыны, за паспяховае развіццё мастацтва, народнай творчасці, музейнай і бібліятэчнай справы.

Асаблівых словы ўдзячнасці адрасую ветэранам культуры за бязмежную адданасць прафесіі.

Жадаю ўсім вам здароўя, аптымізму, новых творчых перамог і здзяйсненняў! Упэўнены, што і ў далейшым сваю стваральную дзейнасць і талент вы будзеце прысвячаць самай высакароднай справе — духоўнаму развіццю роднай дзяржавы.

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь **Юрый БОНДАР**

Паважаныя работнікі культуры!

Ад імя дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь — членаў Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы, і ад сябе асабіста, віншую вас з прафесійным святам — Днём работнікаў культуры.

Гэты дзень аб'ядноўвае ўсіх, хто не ўяўляе сваё жыццё без творчасці і мастацтва, хто працуе ў шматлікіх установах культуры па розных кірунках культурнай дзейнасці. Справа, якой вы прысвяцілі сваё жыццё, патрабуе гарачага сэрца, чулай душы і вялікай самааддачы. Дзякуючы вашым намаганням нацыянальная культура ў лепшых сваіх узорах і праявах служыць на карысць беларускага народа, з'яўляецца дзейным фактарам яго развіцця.

Выказваем вам глыбокую ўдзячнасць за вашу працу, прафесіяналізм і добрасумленнасць.

Шчыра жадаем моцнага здароўя, асабістага шчасця і новых творчых здзяйсненняў.

Ігар **МАРЗАЛЮК**,
старшыня Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь

Дарагія сябры!

У нашай краіне работнікі адной з самых цікавых, але складаных сфер адзначаюць сваё прафесійнае свята — Дзень работнікаў культуры. Здаўна чалавек імкнуўся да захавання прыгожага, і таму ўзнікла такое выдатнае паняцце як культура. Работнікі гэтай галіны — не проста супрацоўнікі, якія выконваюць пэўныя абавязкі, а людзі, якія глыбока ўсведамляюць і адчуваюць усё прыгожае, што акружае нас. У іх ёсць інтэлігентнасць, нястомнасць, а таксама востры розум і цяперашняе — словам, усё неабходнае для таго, каб несці культуру ў масы. Яны аддаюць сваёй прафесіі і робяць усё для таго, каб наша грамадства развівалася ў патрэбным кірунку.

Ад імя Цэнтральнага камітэта Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму прыміце самыя цёплыя і шчырыя віншаванні са святам!

Дазвольце падзякаваць вам за высокі прафесіяналізм і адданасць абранай справе, пажадаць натхнення, новых ідэй, творчых перамог і дасягненняў, захавання традыцый і наватарства, веры ў свае сілы і поспехаў ва ўсіх добрых пачынаннях. Няхай ваша праца не застаецца незаўважанай і дазволіць захаваць культурную спадчыну для будучых нашчадкаў!

Дабрабыту, здароўя і шчасця вам, вашым родным і блізкім!
Таццяна **ФІЛІМОНАВА**,
старшыня Цэнтральнага камітэта Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму

Мастацтва, якое нас яднае

10-12 кастрычніка ў Магілёве прайшоў V Форум рэгіёнаў Беларусі і Расіі, удзел у якім узялі Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка і Прэзідэнт Расійскай Федэрацыі Уладзімір Пуцін. Адною з найскравых культурных падзей Форума стала адкрыццё выставы “В. К. Бялыніцкі-Біруля і мастакі ягонага асяроддзя”, якая адбываецца ў мемарыяльным музеі славага мастака. 11 кастрычніка выставу наведалі старшыня Савета федэрацыі Федэральнага сходу Расійскай Федэрацыі Валянціна Матвіенка, старшыня Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Міхаіл Мясніковіч, Дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Рыгор Рапота ды іншыя ўдзельнікі форуму.

Пётра **ВАСІЛЕЎСКИ** /
Фота аўтара

Музей Вітольда Бялыніцкага-Бірулі з'яўляецца філіялам Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. З 460 твораў класіка пейзажу, якія належыць галоўнай скарбніцы нашай краіны, 40 знаходзяцца ў Магілёве. Нядаўна ў музеі завяршыўся капітальны рамонт і рэстаўрацыя. У выставачных залах і іншых памяшканнях з'явілася новае абсталяванне. Адбыліся змены ў экспазіцыі: цяпер карцін на сценах меней, але глядзяцца яны больш эфектна.

Згаданая выстава пры-

На вуліцы Ленінскай, 37 у Магілёве.

Інтрыгі “крутога” шоу

9 кастрычніка паміж дырэктарам Белдзяржфілармоніі Аляксандрам Гарбарам і генеральным прадзюсарам кампаніі “Арт Сіці 5” народным артыстам Расіі Ігарам Крутым было падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве. Згодна з дакументам, расійская фірма становіцца падрадчыкам па арганізацыі ўрачыстых цырымоній адкрыцця і закрыцця II Еўрапейскіх гульні, якія адбудуцца ў Мінску ў чэрвені наступнага года.

Юрый **ЧАРНЯКЕВІЧ**

Выбар падрадчыка невыпадковы. У прадзюсарскага цэнтры Крутога на сёння ёсць досыць салідны вопыт арганізацыі цырымоній адкрыцця такіх маштабных форумаў як Летняя Універсіяда ў Казані, зімовыя Азіяцкія гульні ў Астане, Сусветны фестываль моладзі ў Сочы. Але зразумела, што ўся падрыхтоўчая праца да правядзення знакавых імпрэзаў у Мінску будзе весціся расійскімі спецыялістамі ў шчыльным тандэме з беларускай творчай групай.

— Нашай галоўнай задачай з'яўляецца стварэнне каманды, якая будзе займацца шоу, па маштабе з якім не змога зраўняцца ні адзін музычны фестываль, — адзначыў Ігар Крутой падчас брыфінгу ў Белдзяржфілармоніі. — Бо стварыць на стадыёне атмасферу камернай залы, дзе кожны з прысутных змог бы адчуць сябе ў эпіцэнтры таго, што адбываецца — задача, выканаць якую пад сілу толькі сапраўдным прафесіяналам.

Прадзюсар адзначае, што галоўнай яго задачай з'яўляецца ярка і ёміста прадставіць Беларусь усяму свету, замацаваўшы тым самым

сваю рэпутацыю на рынку кампаній, здольных рабіць грандыёзныя шоу. Праўда, канкрэтныя дэталі канцэпцыі цырымоній Ігар Крутой карэспандэнту “К” пакуль не раскрыў, спаслаўшыся на тое, што канчатковы сцэнарый маштабнай дзеі яшчэ дапрацоўваецца і будзе завершаны блізу 25 кастрычніка.

Міністр культуры Беларусі Юрый Бондар растлумачыў, што пошук патрэбных спецыялістаў цягнуўся прыкладна паўгода, а адным з галоўных патрабаванняў было наяўнасць вопыту па арганізацыі падобных маштабных мерапрыемстваў.

— Мы звярталіся да многіх арганізатараў шоу з розных краін свету, — адзначыў Юрый Бондар. — На карысць расійскай кампаніі сыграла безумоўнае разуменне менталітэту нашай краіны і адпаведнасць фінансавым патрабаванням.

У рэжысёрскую групу цырымоній увойдуць вопытныя пастаноўшчыкі, добра вядомыя ў Беларусі і Расіі па шматлікіх культурных, спартыўных мерапрыемствах і тэлевізійных конкурсах. Аўтарам сцэнарыя і мастацкім кіраўніком ад беларускага боку будзе Аляксандр Вавілаў, які запомніўся, скажам, дзякуючы гала-канцэрту закрыцця сёлетняга “Славянскага базару ў Віцебску”. Расійскі бок прадставіць такі вядомы майстар, як Аляксей Сечанаў, за плячыма якога — рэжысура некалькіх дзясяткаў буйных імпрэзаў.

Мяркуюцца, што хранаметраж цырымоній адкрыцця II Еўрапейскіх гульні складзе дзве гадзіны дзесяць хвілін. Як абяцаюць арганізатары, апрача беларускіх і расійскіх артыстаў, у ёй абавязкова паўдзельнічае зорка сусветнага маштабу. Праўда, яе імя на брыфінгу таксама не прагучала — мабыць, каб захаваць інтрыгу да самой цырымоніі. Што ж, пра ўсё мы даведземся ўжо даволі хутка — падчас самой цырымоніі, якая адбудзецца 21 чэрвеня 2019 года на сталічным стадыёне “Дынама”.

Газета КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛАКАВА; адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАПІН; аглядалнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Генадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАУ; карэспандэнт — Ганна ШАРКО; фотакарэспандэнт — Сяргей ЖДАНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД; карэктар — Таццяна ПАШЭНЬКА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41.
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна;
першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2018. Наклад 3 768. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падпісана ў друк 12.10.2018 у 20.00. Замова 3674. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавечтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Уладзімір Пракапцоў прымае высокіх гасцей: Валянціну Матвіенка і Міхаіла Мясніковіча.

Генеральны дырэктар Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі Зельфіра Трэгулава і мастак Віктар Альшэўскі аглядаюць новую экспазіцыю.

меркавана спецыяльна да беларуска-расійскага форуму. Адбылася яна дзякуючы партнёрскім стасункам Нацыянальнага мастацкага музея і Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі. Вітольд Бялыніцкі-Біруля — мастак шанаваны ў абедзвюх нашых краінах. Захавальнік каштоўных традыцый рэалізму, ён занатоўваў вобразы адвечнай прыроды. І ў Савецкай Беларусі і ў РСФСР быў уганараваны званнем На-

роднага мастака. Творчасць ягоная найлепшым чынам сімвалізуе павязь дзвюх культур, іх узаемае ўзбагачэнне. На выставе ў Магілёве прадстаўлены карціны, якія рэдка пакідаюць сцены нашага Нацыянальнага мастацкага музея і славаўтай Трацякоўкі. Заўсёдным духоўным апірышчам для Вітольда Каэтанавіча была прырода. Значная частка ягонага жыцця і творчасці звязана з лецішчам “Чайка”

на возеры Удомля ў Цвярской губерні. Тут у яго гасцявалі сябры і калегі. Творы некаторых з іх як раз і прадстаўлены на выставе. Гэта Станіслаў Жукоўскі, Аляксей Сцяпанаў, Абрам Архіпаў, Мікалай Багданаў-Бельскі, Фёдар Мадораў, Ігар Грабар... Дарэчы, менавіта возера Удомля натхніла Ісаака Левітана на стварэнне славаўтага палатна “Над вечным спакоем”.
Генеральны дырэктар

Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі Зельфіра Трэгулава, якая спецыяльна дзеля гэтай выставы прыехала ў Магілёў, адзначыла, што ў Мінску карціны з Трацякоўкі ўжо гасцявалі, а вось у рэгіянальны цэнтр Беларусі іх прывезлі ўпершыню. Але ўмовы захоўвання і экспанавання твораў у Музеі Бялыніцкага-Бірулі належныя, ды і беларуска-расійскі форум варты такога цудоўнага ўпрыгожання, як

згаданая выстава.
У час наведвання Валянцінай Матвіенка і Міхаілам Мясніковічам выставы мастачка з Бялыніч Ларыса Журавовіч падарыла ім на ўспамін аб Магілёўшчыне свае карціны. На абодвух жывапісных палотнах — краявіды мясцін, дзе нарадзіўся Вітольд Каэтанавіч. Яны захаваліся такімі, якімі вялікі мастак бачыў іх у дзяцінстве з акна свайго дома.
К

Перавыданне 18-е. І, пэўна, не апошняе

5 кастрычніка ў Палацы Незалежнасці адбылася прэзентацыя выставачнага праекта “Спадчына Беларусі. Адноўленыя архітэктурныя каштоўнасці”, здзейсненага Аляксандрам Аляксеевым і Алегам Лукашэвічам пры садзеянні Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

Гэта 18-е перавыданне кнігі-альбома згаданых аўтараў “Спадчына Беларусі”. Фаліянт можна лічыць сапраўдным бестселерам: з 2004 года і па сёння выдадзена ўжо 46 500 асобнікаў. Сапраўдны рэкорд для аналагічнай прадукцыі ў нашай краіне! Захоўваючы зыходную структуру, выданне

ўвесь час удасканальваецца. Тэма помнікі дойлідства, што чытачам раней былі прадстаўлены на стады рэстаўрацыі, цяпер можна пабачыць у завершаным выглядзе. Пэўныя карэктывы ў альбоме адбыліся ўжо пасля таго, як фотавыстава беларускай гістарычнай спадчыны павандравала па замежных сталіцах, і яе аўтары мелі магчымасць пабачыць, што глядачоў чапляе, а што — не.

За кнігу-альбом “Спадчына Беларусі” спадары Аляксееў і Лукашэвіч атрымалі цэлы шэраг узнагарод. І галоўная з іх — прэмія “За духоўнае адраджэнне”. У часе прэзентацыі аўтары правялі экскурсію па выставе. У афіцыйнай імпрэзе бралі ўдзел першы намеснік Кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Максім Рыжанкоў, міністр культуры Юрый Бондар, міністр інфармацыі Аляксандр Карлюкевіч, міністр адукацыі Ігар Карпенка, старшыня Пастаяннай камісіі па адукацыі, навуцы і культуры Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Ігар Марзалюк, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, супрацоўнікі Міністэрства замежных спраў, дыпламаты, навукоўцы, людзі культуры і мастацтва.
К

Віктар Дашук: “Мяне вяло сумленне”

10 кастрычніка ў рамках акцыі кінастудыі “Беларусьфільм” і мінскага “Кінавідэапраката” “Беларускае кіно-95” — адбыўся вечар аднаго з найбольш аўтарытэтных мэтраў айчыннага дакументальнага кіно Беларусі Віктара Дашука. Сёлета народны артыст БССР святкуе свае 80-годдзе.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

тая восень” 1981 года — партрэт-нарыс пра доўгажыхара, ветэрана Першай і Другой сусветных войнаў Панфіла Цімафеевіча Гаршэнтава на фоне святаў і будняў. Вяччала праграму пяцідзясяціхвілінная карціна “Васіль Быкаў. Узыходжанне” 1985 года, якая спалучае ўнікальныя кадры інтэрв’ю Алеся Адамовіча з народным пісьменнікам

Беларусі, уганараванне Васіля Уладзіміравіча і вытрымкі са знакамітай экранізацыі “Сотнікава” Ларысы Шапіцька.

Пасля прагляду Віктар Дашук распавёў пра яшчэ адну стужку, прысвечаную народнаму пісьменніку — “Жаўнер Васіль Быкаў”, якую ён зрабіў ужо праз пэўны час пасля першай. Рэжысёру ўдалося зняць беларускага класіка ў 2000-я гады.

Акрамя слынных работ XX стагоддзя, у скарбонцы Віктара Дашука — дзесяць новых фільмаў пра нашу сучаснасць і “самага сябе”. Таксама Віктар Нікіфаравіч прарэкламаваў сваю кнігу ўспамінаў “Мемуары вуаерыста”, якую можна знайсці ў інтэрнеце.

— Сёння адбылося маё спатканне з самім сабой таго часу, — прызнаўся майстар. — Кожны аўтар мусіць разумець, дзе ён знойдзе сваё шчасце, якая філасофія яго

твораў. Усё ўзважыўшы, я прышоў да высновы, што здрады самому сабе ў маіх карцінах няма.

На пытанне аглядальніка “К” пра смеласць у выбары герояў і тэм Віктар Нікіфаравіч адказаў наступнае:

— Мяне ніколі не цікавілі рэжысёрскія вынаходствы. Я не думаю пра прыёмы. Маё кіно вызначае аб’ём і сумленне. Не смеласць прымушала мяне брацца за складаныя тэмы, а менавіта сумленне. І ў свае фільмы я ўкладаўся напоўніцу. А потым мяне вырастоўвалі ўжо самі героі.

Наступная сустрэча ў рамках акцыі “Час “Летапісу” адбудзецца 24 кастрычніка. Сімптаматычна, што свае карціны “Божа мой!”, “Завядзёнка” і “Маляваны рай” будзе прадстаўляць вучаніца Віктара Дашука — Галіна Адамовіч.
К

Напярэдадні прафесійнага свята работнікаў культуры мы вырашылі звярнуцца да людзей, якія не маюць непасрэднага дачынення да згаданай сферы, але маюць што сказаць пра яе рупліўцаў. У выніку атрымалася гэткае калектыўнае віншаванне, звернутае да тых, хто пераўтварае нашы будні ў свята.

Галасамі ўдзячных людзей

Ці дбае хірург пра душу?

Ірына КАСЕНКА, урач вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі, доктар медыцынскіх навук, прафесар, начальнік Адукацыйнага цэнтра Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтру анкалогіі і медыцынскай радыялогіі імя Мікалая Аляксандрава

— Калі я чую ад маладзейшых калег, што яны не маюць часу чытаць кнігі і хадзіць у тэатр, што мастацтва і культура ўвогуле ніяк не стасуюцца з іхняй працай, мне згадваюцца словы Эйнштэйна: “Дастаеўскі дае мне болей, чым які заўгодна светач навукі”.

Я гэта да таго, што прафесійны патэнцыял складаецца не толькі з ведаў і навыкаў, нааўнасць якіх дае права лічыцца спецыялістам у той ці іншай галіне. Прафесіянал павінен быць усебакова развітай асобай. Тэза зацяганая, але верная. Часам рашэнне праблемы знаходзіш, калі паглядзіш на яе з нечаканага гледзішча. Калі, зразумела, такое гледзішча маеш... Скажам, хірург, што ведае псіхалогію, якая наўпрост з ягонай спецыяльнасцю не звязаная, мае перавагі перад сваім калегам, які ведае толькі, як карыстацца скальпелем.

Я хірург-анкалаг і праз свой немалы досвед прыйшла да вы-

сновы, што шэраг захворванняў маюць асноўнай прычынай не фізіялогію, а, як казалі б вернікі, стан душы. Калі змяніць лад думак, з’яўляецца дадатковы шанец перамагчы хваробу. А дзе псіхалогія, там і філасофія, якую разумееш лепей, калі маеш уяўленне пра мастацтва. Таму што культура, мастацтва — самае праўдзівае люстэрка цывілізацыі і чалавечай натуры.

Яшчэ са студэнцкіх часоў памятаю, што даволі цяжкая медыцынская навука лепей давалася тым, хто меў нейкія творчыя здольнасці і цікавіўся чымсьці па-за межамі навучальнай праграмы. Яны, як потым высветлілася, і кар’еру лепшую зрабілі, і большага дасягнулі як прафесіяналы.

Мне пашчасціла, што ў маім дзяцінстве бацькі парупіліся, каб я акрамя звычайнай школы скончыла яшчэ і музычную, каб займалася бальнымі танцамі, брала ўдзел у мастацкай самадзейнасці. Я дагэтуль захоўваю тыя ноты

і падручнікі, якія на развітанне падарыла мне мая настаўніца па музыцы.

Заняткаў той ці іншай формай творчасці, хай нават на аматарскім узроўні — у студыі малявання, танцавальным, тэатральным ці літаратурным гуртку — не толькі спрыяе набыццю ведаў і навыкаў, якія калі-некалі могуць спатрэбіцца, але найперш развівае эмацыйную сферу асобы. Канешне, цвярозы разлік будзе дарэчы ў кожнай справе, але дасягнуць выдатнага выніку можна толькі тады, калі прыкладаеш да справы сэрца.

Калі меркаваць па заробках работнікаў сферы культуры, прафесіі бібліятэкара, выкладчыка дзіцячай школы мастацтва, метадыста дома культуры — не самыя рэйтынгавыя. Відаць, з прычыны недаацэнкі іх сацыяльнай ролі. Я ўяўляю, што гэта за работа, бо ёсць у мяне сяброўка Алена Храмова, якая шмат гадоў працавала ў Гродзенскім

абласным навукова-метадычным цэнтры народнай творчасці. Таксама, як і я — гараднічанка. Скончыла мастацкую школу, атрымала вышэйшую адукацыю. Маючы здольнасць і схільнасць да мастацтвазнаўства, збірала паступаць у аспірантуру пры тэатральна-мастацкім інстытуце. Па шэрагу прычын гэтыя планы не здзейсніліся, але ўсе свае таленты яна аддала працы з народнымі майстрамі і самадзейнымі мастакамі. Калі бываю ў Гродна, заўжды з ёю сустракаюся.

У пэўнай ступені дзякуючы ёй я маю цікавасць да выяўленчага мастацтва. Першыя альбомы рэпрадукцый паказала мне менавіта яна. Потым, ужо ў сталыя гады, арыгіналы тых карцін я бачыла ў музеях Парыжа і Вены. Дарэчы, і на маё асабістае жыццё яна паўплывала: пазнаёміла мяне з чалавекам, які стаў маім мучам.

Фота Юрыя Іванова.

Пётр ВІЦЯЗЬ, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктар тэхнічных навук, прафесар, заслужаны дзеяч навукі БССР:

чыма! Многія кнігі і фільмы выхоўвалі мяне з дзяцінства, натхнялі на вучобу. Менавіта там, у сваёй роднай бярозаўскай бібліятэцы, я зразумеў простую ісціну: без карпатлівага спасціжэння ведаў нічога і ніколі ў жыцці не будзе!

Яскравым пацвярджэннем гэтага стаў для мяне і палёт першага савецкага спадарожніка ў 1957 годзе. Гэтая падзея вельмі моцна запала мне ў душу і прымусіла ўпершыню задумацца пра сур’ёзнасць і значнасць навуковай дзейнасці. Але ж, як кажуць, мала захацець быць навукоўцам — ім яшчэ трэба зрабіцца. А для гэтага патрэбна ў першую чаргу праца. Праца над навуковымі артыкуламі, над дысертацыяй. У бібліятэках я бываю і бываю вельмі часта і лічу, што без кніжніц не можа “нарадзіцца” ні адзін навуковец.

Я перакананы, што чалавек усё жыццё павінен працаваць над сабой, спасцігаць нешта новае. Ён павінен вучыцца назапашваць веды, каб стаць культурным чалавекам. Для гарманічнага развіцця асобы культурная сфера мае каласальнае значэнне. Толькі праз культуру, праз зварот да духоўных традыцый народа мы зможам выхоўваць і патрыятызм, і любоў да сваёй малой радзімы, і любоў да сваіх бацькоў.

Таму ў дзень работнікаў культуры хо-

Якая навука без ідэалаў?

— Я скончыў школу ў Бярозе ў 1955 годзе. Тады, у пасляваенныя гады, без бібліятэчных класічных кніг, без прагляду новых кінастужак накітал “Маладой гвардыі”, без яскравых выступленняў мясцовых і заездных артыстаў на сцэне гарадскога Дома культуры свайго жыцця мне, падлетку, уявіць было проста немаг-

чацца павіншаваць усіх тых, хто звязаны з гэтай сферай, пажадаць ім плёну, паспяховай працы, радасці ад зробленага і памкнення да новых творчых перамог! Ваша праца вельмі важная для Беларусі і ўсіх беларусаў!

Вытворчасць ад творчасці неаддзельная

Ігар МАСЬКО,

старшыня сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва “Стрыгава” Кобрынскага раёна:

— Вытворчасць ад творчасці аддзяліць немагчыма. Я не буду сёння пра заездных зорак, пра артыстаў прафесійнай сцэны. Яны, канешне, малайчыны, і на нас, работнікаў палёў і ферм, ніколі не забываюцца. Я найперш — пра нашу стрыгаўскую мастацкую самадзейнасць, якая, па маім перакананні, даслужоўвае самай высокай ацэнкі. Я сам мясцовы, і цудоўна ведаю, якую ролю адыгрываюць у нашым вясковым жыцці шчырая песня, вясельны танец, добрае мастацкае слова.

Дык вось, народны ансамбль песні і музыкі “Ясніца” Стрыгаўскага сельскага дома культуры стаў ужо брэндам усёй Кобрыншчыны. За год дае па 80 — 90 канцэртаў, часта Польшчу наведвае. Цяпер нават і не ўяўляю, каб нейкае мерапрыемства СВК ладзілася без удзелу “Ясніцы”. Нядаўні прыклад — Свята вёскі. Прайшло яно на адным дыханні, эмоцый выклікала мора. Дзякую за гэта вялікі ўсім сельскім работнікам культуры!

Артысты нас падтрымліваюць маральна, мы іх — матэрыяльна. Апошні наш спонсарскі падарунак — якасная музычная апаратура, набытая за кошт гаспадаркі.

Безумоўна, шчыльныя стасункі ў СВК і з раённым аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі.

Начальнік аддзела Надзея Жук — чалавек сумленны, прынцыповы, ды і прафесіянал вельмі моцны. Ва ўзаемаадносінах у нас — поўнае ўзаемаразуменне. Ды ці можа быць інакш?

Яшчэ раз віншую землякоў, работнікаў культуры Кобрыншчыны з прафесійным святам. Здароўя вам, і новых творчых здабыткаў!

падаюцца людзьмі вельмі тонкімі па натуре: ведаюць, на якой паліцы стаіць кніга, у якім яна стане, хто яе чытаў да мяне. Думаю, такія бібліятэкары — сапраўдныя паэты. З імі можна гаварыць на роўных, закранаючы любую тэму.

Натуральна, самая блізкая бібліятэка — першая, тая, што ў родных Пугачах (Віктар Шніп нарадзіўся на Валожыншчыне — “К”). Я сюды рэгулярна завітваю, тут на стэндзе — мае кнігі, а наўкола — адны з першых маіх чытачоў. Я ўвогуле люблю наведваць бібліятэкі, шчыльныя стасункі з чытачамі ніколі не бываюць залішнімі. Часта бываю ў Валожыне, дзе 21-гадовым юнаком стварыў літаратурнае аб’яднанне, у Ракаве. Бываю і ў бібліятэках, і ў кнігарнях. Толькі вось апошнім часам кнігарня значна паменела. Змірыцца з гэтым немагчыма.

Я і ў клубнай мастацкай самадзейнасці школьнікам удзельнічаў. Памятаю, на сцэне мы выступалі

Бібліятэкар — сапраўдны паэт

Віктар ШНІП, галоўны рэдактар выдавецтва “Мастацкая літаратура”, паэт:

— Сваё стаўленне да работнікаў культуры на старонках “К” выказваю не ўпершыню. У 2009 годзе па просьбе рэдакцыі я напісаў тэкст, на які Ігар Лучанок паклаў музыку. У выніку цягам сутак нарадзілася “Песня пра работнікаў культуры” (твор на раёнах карыстаецца па-

пулярнасцю — “К”). Кожны з нас, я перакананы, мае за што падзячыць гэтым па-добраму апантаным людзям.

Мяне, да прыкладу, як магнітам, цягнула ў бібліятэку. Спачатку — у школьную, потым — у сельскую, што знаходзілася пры школе, яшчэ праз нейкі час — у гарадскую. Ды і па сёння цягне ў кнігарні і бібліятэкі. І заўжды хвалюся: а раптам не паспею і патрэбную мне кнігу забяраць ці купіць іншы. Бібліятэкары мне

не толькі ў Пугачах, але і ў навакольных вёсках. Пачуў аднойчы, як вясцоўцы мяне ацанілі: “О, гэты ўжо амаль знакаміты!” Вельмі прыемна было.

Адным словам, і бібліятэка, і клуб у свой час паўплывалі на мяне вельмі значна. Не называю прозвішчаў работнікаў культуры, з якімі сутыкаўся, бо баюся на кагосьці забыцца. Вельмі шчыра віншую кожнага са святам!

Як адзінае цэлае

Іван ВЯДЗЕНІН, экс-крэатыўны дырэктар краўдфандынгавай платформы talaka.by, стартап-трэкер.

— Па прафесіі я — інжынер-праграміст. Калі быць шчырым, у сваім маленстве, ды нават і юнацтве, культура мяне зусім не цікавіла. Так, у нас дома была цудоўная хатняя бібліятэка, я захапляўся фантастыкай, але ў маёй свядомасці не было такой непасрэднай сувязі паміж кнігай і культурай. Камп’ютарныя гульні, якімі я гэтаксама захапляўся, маскульт, які

стаў даступным дзякуючы інтэрнэту — фільмы або музыка — таксама не мелі ў мяне асацыяцыі з культурай. Іншымі словамі, я бачыў лісце, але не бачыў дрэва.

Дый ва ўніверсітэце ўсе гуманітарныя дысцыпліны для мяне прайшлі міма: культуралогія, этыка... Для мяне як для інжынера ў іх не было каштоўнасці. А энтузіястаў, якія займаліся культурай, я ўспрымаў іранічна.

Усё змянілася пазней, калі, ужо дасягнуўшы чагосьці ў прафесіі, я вырашыў ліквідаваць прагалы ў маёй гуманітарнай адукацыі.

Запісаўся на курсы па філасофіі, гісторыі, культуры. І іх наведванне змяніла мае стаўленне. Цалкам ашаламляльным для мяне стаў курс колеру, які вёў Міхал Амнепадыстаў. Я ўбачыў, што за простымі рэчамі, якімі мы карыстаемся ў побыце, стаіць вялікая гісторыя і філасофія. Гэтая сувязь паміж паўсядзённымі праявамі, і тым, што за імі схавана, для мяне адкрылася нанова. Я ўбачыў, што культура — паўсюль!

Лічу, гэтая думка вельмі важная для грамадства. Стаўленне да культуры патрабуе, на мой погляд, адукацыі, уяўлення. І ў гэтым плане неацэнная праца філосафаў, культуролагаў, якія дапамагаюць убачыць стан развіцця нашай культуры, развіццё гуманітарнай думкі. Але таксама немагчыма не адзначыць і імпат тых людзей, якія сваім энтузіязмам ажыўляць многія рэчы, злучаючы іх у адно. Памятаю, як на платформе talaka.by мы збіралі сродкі на фестываль горада і кнігі, які прыдумала бібліятэкар з БНТУ Ганна Воўк і яе каманда. Прыгадваю яшчэ адзін яе праект — кнігі для невідучых людзей. Яна аб’яднала людзей вакол ідэі асветніцтва — і гэта здарова!

На сваім досведзе магу зрабіць такое рэзюмэ. Хочацца, каб наша сістэма адукацыі ў нечым перагледзела сваё стаўленне да культуры. Мне ўдалося ўбачыць яе як адзінае цэлае, як тое, што атачае цябе паўсюль. І было б вельмі добра, каб падобнае бачанне адкрылася кожнаму.

Падрыхтавалі Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Пётра ВАСІЛЕЎСКІ, Яўген РАГІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Дзяжурны па нумары

Раскажы, бабуля, патлумач

Ёсць такая прафесія: бабулек слухаць. І не толькі слухаць, але асэнсоўваць ды захоўваць філасофію вясковага слова і светаўспрымання. Для чаго? Прыкладна для таго ж рэстаўратар аднаўляе фарбы на амаль выцвілай фрэсцы на лядашчай царкоўнай сцяне. Штосьці, безумоўна, крыецца за ўсімі гэтымі напам’ятымі сімваламі ды знакамі. Карціна сусвету ва ўяўленні беларуса? І гэта таксама. Багацце нашай мовы? Няма сумневу! Адзін з тых, хто ўмее слухаць бабулек — Генадзь Лапацін, вядучы навуковы супрацоўнік Веткаўскага музея стараабрадаўства і беларускіх традыцый імя Фёдара Шклярава, а таксама — паэт, фалькларыст, этнограф.

Яўген РАГІН

Гэта ж агульная бяда: мы перасталі задаваць пытанні тым, хто здолеў зразумець штосьці важнае ў жыцці. Генадзь задае іх не адзін дзясятка гадоў. Ды так, што бабулькі за ім цугам ходзяць. Шмат такіх, але ёсць і любімая — Варвара Грэцкая з пасёлка Амяльное, жыхароў якога адсялілі ў выніку аварыі на ЧАЭС. Варвара Аляксандраўна жыве з таго часу ў Ветцы.

Першую кнігу (вышла ў 2015 годзе) Лапацін назваў “Варвара Грэцкая як з’ява беларускай народнай культуры”. “К” пісала пра нестандартнае выданне, дзе старэнькая кабетка праз былічкі, легенды, прыкметы, павер’і, абрадавыя песні распавядае пра сямейны і абрадавы побыт, уяўленні пра жыццё і смерць. Словам, вось яна, карціна сусвету ад першай асобы.

Другая кніжка, дзе ў цэнтры ўвагі таксама бабуля Вара, выйшла сёлета. Гэта, па меркаванні аўтара Генадзя Лапаціна, фразеалагічна-парэміялагічны слоўнік асобы (парэміялогія — падраздзел фразеалогіі, які вывучае знакі мовы, неабходныя для чалавечых зносін: прымаўкі, прыказкі, выслоўі, загадкі і гэтак далей). У выданні “К кожнаму разгавору прыказка ё” — больш за дзве тысячы такіх знакаў-адзінак. Занатоўваліся яны з 2005 па 2012 гады. Цікава, што мову сваю Варвара Аляксандраўна не называе “трасянкай”, бо ў яе для гэтага іншых азначэнняў хапае: “калісяшняя”, “старынная”, “амеленская”, “прыродная”, “дэравенская”. Вось як яна сама вызначае адмет-

насці ўласнай мовы: “Ну, вот у нас гаварылі “рябая карова”, а марозаўцы казалі “рабая”, у нас “рятуйця”, а там “ратуйцяю”. А Марозаўка — чатыры кілометры ат нас. У Гуці па-свойму гаварылі, а ў Неглюбцы тожа па-свойму. Які-небудзь разгавор, дак яны: “Тутачкі, мамачкі...”

Кніга ўнікальная. У выніку вывучэння дыялектнай фразеалогіі ўпершыню з’явіўся парэміялагічны слоўнік канкрэтнай асобы. Гэта папершае. Па-другое, карціна сусвету пададзена праз жыццё канкрэтнай вёскі, якой даўно няма, а мова яе жыве. Ці не найпершы гэта абавязак музейшчыка — вучыць памятаць?

Давайце літаральна на некалькіх абзацах кнігі спынімся. Што такое “хіміны куры”? “У Хімы, гаварылі, курэй ня кормяць. З курасання злязязь і пайшлі па чужых дворах...” На каго так казалі? “Я б і на цябе сказала. Ты б адно не дадзелаў, другое браў. Да і я. Адзін канец ізвязала і ўсё. Матка: “Во ўжо! Рабацяга! Хіміны куры — ня дзеўка. Дадзелаў рушнік!”

А што такое “Чуж чужына”? “Ні радня ніякая. Проста ён сам быў із Літвы, яна — беларуска. І вот яны дружаць і дружаць, як свае. Родныя так ня будуць дружыць. Чуж чужына. У нас усі так казалі. Дзед Майка казаў: “Куліна, ты ж на міне не ругайся. Я паехаў у Амерыку, там — чуж чужына. Не было ў мяне нікога свайго...”

Пагадзіцеся, каментары бабулі Вары — адмысловыя, жывыя, за імі — малыя жыццёвы досвед. “К кожнай жыцці прыказка ё”.

На сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па гэтай ды іншых тэмах нумара!
Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by.
Тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97.
Абмяркоўвайце на акаўнтах kimpresby у сацыяльных сетках!

Міжнародны форум тэатральнага мастацтва TEART, які мае слоган “Разгерметызцыя”, — у самым разгары. Але яго беларуская праграма ўжо завершана. Запрошаныя на шоу-кейс Belarus Open замежныя крытыкі абмеркавалі ўбачанае на сустрэчы з крытыкамі айчыннымі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Андрэй МАСКВІН,
тэатральны крытык,
даследчык, выкладчык
(Польшча):

— Сёлета была прадстаўлена бадай наймацнейшая праграма за ўсе пяць гадоў беларускага шоу-кейса. Першая прычына яе адметнасці і надзвычай высокага ўзроўню — у выбары, зробленым куратарам Belarus Open Людмілай Грамыка. Другая, яшчэ больш важная, — у самой сітуацыі, якая складалася ў Беларусі. Сёлета я налічыў ажно шэсць — сем спектакляў, якія не проста могуць быць паказаны на любым еўрапейскім фестывалі, але і складуць добрую канкурэнцыю яго хэдлайнерам. Для параўнання: на мінулых шоу-кейсах такіх спектакляў было хіба два — тры. Таму і мы, і вы павінны зрабіць усё магчымае, каб беларускі тэатр выйшаў за межы Беларусі. Для гэтага ёсць усе падставы!

Па-першае, беларуская драматургія ў цяперашні момант знаходзіцца на піку свайго развіцця. З’яўляюцца і ўвасабляюцца на сцэне п’есы, якія ўвойдуць у гісторыю нацыянальнага — і не толькі — мастацтва.

Па-другое, ёсць выдатныя рэжысёры, якія паводле свайго ўзроўню валодання прафесіяй не саступаюць перадавым еўрапейскім пастаноўшчыкам. Калі прасачыць, як развіваюцца гэтыя рэжысёры, мы ўбачым вялікую эвалюцыю, а не тыражаванне аднойчы знойдзеных прыёмаў. Вельмі важна не толькі тое, як яны працуюць над літаратурным тэкстам, знаходзячы ў ім дадатковыя сэнсы (прыкладам, як у “Чалавек з Падольска”), але і тое, што яны шукаюць самыя розныя сродкі выяўлення — у музыцы, святле, пластыцы, іх нечаканых спалучэннях.

Па-трэцяе, у Мінску пашырылася сама арт-прастора. Больш стала месцаў, дзе можна не проста выпіць кавы, але і пасядзець там з кніжкай у руках, патрапіць на творчую сустрэчу. Скажам,

Разгерметызцыя і легітымизцыя

з’явілася пляцоўка Ok16, адкрытая да ўсяго новага. Дый сама арганізацыя форуму — на вышэйшым узроўні.

Але ёсць і тое, што не можа не насцярожваць. Дзе вашы маладыя крытыкі? І дзе добрая рэклама? На некаторыя спектаклі беларускага шоу-кейса я не змог знайсці ў інтэрнэце рускамоўных рэцэнзій. Не ўбачыў я і асаблівай зацікаўленасці журналістаў. У тым жа Магілёве цягам Міжнароднага фестывалю “M@rt-кантакт” я звычайна даю безліч інтэрв’ю для самых розных мясцовых выданняў, радыё і тэлебачання. А тут да мяне звярнуліся толькі аднойчы. Няўжо ў сталіцы адбываецца столькі важных культурных падзей, што Belarus Open застаецца дзесьці ў ценю?

Ірына ЧУЖЫНАВА,
тэатразнаўца (Украіна):

— Вельмі важна, што ваш паказ уласных спектакляў, у адрозненне ад фарміравання шоу-кейса на некаторых іншых замежных фестывалях, — мерапрыемства зусім не дзяжурнае. Ва Украіне таксама праходзіць многа дыскусій пра тое, як нам стаць часткай еўрапейскай культурнай прасторы. У гэтым памкненні мы часам пачынаем капіраваць замежныя прыклады. Але ў гэтым і праблема: як захаваць свае традыцыі, нацыянальную пазнавальнасць — і ў той жа час навучыцца гаварыць на новай тэатральнай мове, якая будзе зразумелай культурнай грамадскасці іншых краін. Уласна кажучы, такая задача стаіць перад усімі постсавецкімі

краінамі. І яна тым больш актуальная, што ў Еўропе чым далей, тым больш цэнніца не ўніфікацыя, а індывідуальнасць.

У гэтым працэсе надзвычай важную ролю адыгрывае сучасная драматургія: менавіта яна дае новыя тэмы, фарміруе вобраз краіны. У Беларусі я знайшла падставу для самых сур’ёзных тэатразнаўчых размоў і навуковых распрацовак. Без сумневу, у вас прышло новае пакаленне творцаў, якія імкнуцца парушаць стэрэатыпы і апырэры адчуваюць сябе часткай Еўропы. Гэта значыць, што працэс развіцця вашага нацыянальнага тэатральнага мастацтва, скіраванага на лепшыя еўрапейскія здабыткі, не спыніцца.

Нарэшце, у вас папраўдзе цудоўныя акцёры, здольныя данесці да публікі самыя смелыя рэжысёрскія задумы.

Вельмі важным мне ўяўляецца і тое, як ваш

тэатр вядзе дыялог з сусветнымі культурнымі традыцыямі. І ваша, і наша мастацтва ў свой час не перажылі канчатковага асэнсавання антычнасці, як гэта было ў іншых еўрапейскіх краінах. Таму цяперашні зварот да класікі і яе паяднанне з сучаснасцю, якія сёлета я назірала адразу ў некалькіх вашых спектаклях, здаецца мне неабходным крокам на шляху спасціжэння сусветных здабыткаў.

Не менш важна і тое, як тэатр рэагуе на баявыя кропкі сучаснасці. Той жа “Чалавек з Падольска” падаўся мне вельмі актуальным: нас таксама сёння вучаць “радзіму любіць”. А “Ліпень” — сведчанне таго, як змяніўся тып тэатральнай умоўнасці. Бо вострая, новая для нашага тэатральнага мастацтва тэма раскрываецца вядомымі і раней сродкамі сімвалізму і экспрэсіі.

У цэлым жа, праграма аказалася надзвычай гар-

манічнай. У ёй праглядаецца рэальны зрэд вашага тэатральнага працэсу. Бачна, што тэатр жывы, бо жыццё — гэта заўжды разнастайнасць. У адрозненне ад смерці.

Свэн КАР’Я,
драматург, загадчык
літаратурнай часткі Тэатра
Ванемуйнэ (Эстонія):

— Сачу за фестывалем трэці год. І магу засведчыць, што гонар вашага тэатральнага мастацтва — сучасная беларуская драматургія: творы Паўла Пражко, Дзмітрыя Багаслаўскага, Андрэя Іванова, Віталія Каралёва. Я параўнаў бы іх п’есы са скандынаўскай і, у прыватнасці, фінскай драматургіяй. Гэта простыя гісторыі без аніякай штучнасці, але і без банальнасцяў-трывіяльнасцяў, з магутнай жыццёвасцю. Папраўдзе дарослы погляд на праблемы грамадства і сучасная падача тэмы, якая прадугледжвае розныя ўзроўні прачытання. Так,

за знешнім побытавым рэалізмам п’есы “С училица” тояцца тонкія матэрыі, што сведчаць пра знікненне трывалых маральна-этычных каштоўнасцяў у сучасным жыцці. Таму хая на цяперашнім Belarus Open не было пастановак у стылі вербацім, гэта не значыць, што беларускі тэатр страціў сувязь з рэчаіснасцю. Наадварот, можна гаварыць пра сублімацыю той жа антычнай міфалогіі ў рэальнасць. У “Бетоне”, заснаваным на гісторыі Арфея і Эўрыдыкі, адчуваецца яўны пульс сучаснага жыцця. У аснову “Крыжовага паходу дзяцей” пакладзены жанр сярэднявечнай пастаралі. Але праз яго таксама шукаецца выхад да сучаснасці!

Заўважу і тое, што сёлета было мала гумару. Праўда, “Рэвізора” я не бачыў, бо прыехаў пазней. Але той жа “Чалавек з Падольска”, якога я ў свой час чытаў і ўвесь час смяяўся, атрымаў у вас цалкам сур’ёзнае рашэнне: на спектаклі — ніводнай усмешкі ў зале. Можна, не трэба так баяцца камедыі? Яны могуць быць не менш канцэптuallyнымі за драмы.

Радуе, што з’явілася такая тэатральная пляцоўка, як Ok16. Бо калі раней некаторыя наватарскія спектаклі іграліся на традыцыйнай сцэне, яны шмат чаго страчвалі — найперш неабходную атмасферу, бо існаваў рэзкі падзел на сцэну і залу.

Прыблізна тыя ж думкі выказвалі тэатральныя дзеячы з Германіі, Літвы: як імкліва развіваецца беларускае тэатральнае мастацтва, разбураючы ўсе стэрэатыпы ўспрыняцця Беларусі на Захадзе.

Напрыканцы сустрэчы выступілі і айчынныя крытыкі, і даследчыкі тэатра.

Доктар мастацтвазнаўства, прафесар Таццяна АРЛОВА пацвердзіла меркаванне замежных экспертаў — сёлетняя праграма насамрэч была самай моцнай за ўсе ранейшыя гады:

— Адзінае, замест “Рэвізора” я прапанавала б уключыць у шоу-кейс “Радзіва Прудок”, бо гэты спектакль, як і “Дарожка мая” Івана Кірчука, адкрывае Беларусь з новага боку. Цудоўна, што ў час абмеркавання прагучала думка пра пераймальнасць традыцый. Першыя айчынныя спектаклі, вылучаныя на TEART, такімі і былі. Але мы ўсталі на іншыя рэйкі і прапануем новую тэатральную мову — найперш Яўгена Карняга і Юрыя Дзівакова. Звярну ўвагу і на тое, што раней у шоу-кейсе была прадстаўлена пераважна сталіца. Сёлета ж туды ўвайшлі таксама тэатры Брэста, Магілёва, Маладзечна.

Галоўны рэдактар часопіса “Полымя” Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ: — Наш шоу-кейс — гэта яшчэ і легітымизацыя беларускага тэатра, магчымасць для

альтэрнатыўных калектываў патрапіць у фокус глядацкіх інтарэсаў, адчуць сваю запатрабаванасць. Вынікам мінулых такіх паказаў стала тое, што нашы маладыя рэжысёры атрымалі запрашэнні ставіць у дзяржаўных тэатрах.

Сваімі развагамі пра TEART падзяліўся і адзін з яго галоўных ініцыятараў — **старшыня праўлення “Белгазпрамбанка” Віктар БАБАРЫКА:**

— Для нас прынцыпова важна, як гэты фестываль уплывае на развіццё беларускага тэатра. Першыя пяць гадоў, уключаючы фестываль-папярэднік “Панарама”, у нас было адчуванне, быццам нічога не мяняецца, нават думалі кінуць гэтую справу. І раптам убачылі, што змяніўся глядач: ён прыняў еўрапейскія пастаноўкі. Потым у пэўны момант зноў падалося, што ходзім па коле. Сёння тыя сумневы мінулі. Але нам не хапае прасоўвання беларускага тэатра ў Еўропу, і калі госці гатовы нам дапамагчы, дык мы пагодзімся фінансаваць такія праекты. Пастараемся таксама забяспечыць Ok16 належным абсталяваннем.

TEART даўно перарос фармат дэманстрацыі абоймы спектакляў. Форум стаў месцам, дзе зацікаўленыя тэатрам людзі могуць абмяркоўваць працэсы сучаснага мастацтва, паслухаць выбітных тэатральных дзеячаў па-за сцэнічнай пляцоўкай, задаваць, можа, і не самыя камфортныя для спікера пытанні. Над стварэннем такога публічнага асяроддзя працуе “Школа TEARTa”. Сёлета адукацыйны праект паспрабаваў пераадолець межы: нацыянальныя, моўныя, культурныя і сацыяльныя.

TEART раз-гер-мети-зация

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Ганны ШАРКО

“Мае п’есы жывуць два гады”

Драматург Павел ПРАЖКО першапачаткова атрымаў прызнанне за межамі Беларусі. У Расіі яго п’есы змянілі “нову драму”, прадэманстраваўшы, што захапляльнымі могуць быць не толькі “несцэнічныя” сюжэты, але і сам тэкст, эксперыменты з фразамі і словамі. А ўжо пасля пастановак знакамітых расійскіх рэжысёраў і шматлікіх перакладаў, п’есы Пракко пакрысе пачалі з’яўляцца і ў беларускай афішы. Яго “Ураджай” нават стаіць у планах Купалаўскага тэатра. Пры гэтым сам спадар Павел застаецца адной з найбольш загадкавых і апырончых асобаў айчыннай тэатральнай прасторы, актыўна не паддаючыся на чые-кольвечы спробы загнаць яго ў нейкую ўласную сістэму каардынат.

ЗНАЦЬ АДКРЫЦЦЕ

— Мне заўсёды лёгка давалася напісанне тэкстаў, але доўгі час хацелася іншага. Найперш вабіла фізіка. Я да яе час ад часу вяртаюся — прыкладам, цяпер вось чытаю нон-фікшн па гэтай тэме. Там распавядаецца пра тэа адкрыцці, пра якія раней людзі і не здагадаліся. А адкрыцці мяне вабілі заўсёды.

Быў час, калі я на рынку прад-аваў дыскі. Мне вельмі хацелася распаўсюджваць музыку. Часам нават купляў нешта цікавае ў суседкі, а потым выстаўляў на сваіх паліцах. Але ў яе атрымлівалася гандляваць, а ў мяне — не.

Тое, чаго я прагнуў, не заўсёды атрымлівалася. А што лёгка давалася, цякло само па сабе. Неяк ва ўніверсітэце выкладчык даў заданне скласці п’есу. І я напісаў. А пасля да нас прывялі знакамітага драматурга. Я запы-

таў, колькі яму спатрэбілася часу, каб дасягнуць свайго ўзроўню. Пачуўшы ў адказ пра 4 — 5 гадоў, зразумеў, што магу дазволіць сабе такі тэрмін на спробы ў драматургіі.

ПАЗБАВІЦЦА ПАСРЭДНІКА

— У мяне няма такога, каб пэўныя гадзіны ў дзень я надаваў напісанню п’есы. Я доўга думаю над новым тэкстам, доўга збіраю матэрыял, чапляюся за нейкія сітуацыі ці словы, пэўны час жыву гэтым — а пасля саджуся і хутка запісаю. Прынцыпова не карыстаюся дыктафонам, бо ён стварае непатрэбную мне дыстанцыю. Гэта — як фотаапарат, які становіцца паміж вандроўнікам і ўбачаным ім месцам. Любая прылада адразу спараджае магчымасць адгарадзіцца ад сіту-

ацы, застацца ў зоне камфорту і не ўключацца — бо памятаеш, што можна будзе пераслухаць запіс пазней пры іншых умовах. А гэта хіба шчыра?

Ніколі не вымучваю з сябе словы. Пішу-пішу, але, калі адчуваю, што больш не складваецца — кідаю. Магчыма, назаўсёды. Магчыма, вярнуся да гэтага тэксту пазней. Раз-пораз здараецца, што работа нібыта завершана, але штосьці не дае мне спакою, таму буду хадзіць і думаць пра скончаны ўжо тэкст. Аднак амаль не бывае такога, каб я перапісаў нейкую сцэну па просьбе рэжысёра.

Мая работа — напісаць п’есу, большае мяне не цікавіць. Калі чалавек узяўся ставіць — дзякуй вялікі! Аднак гэта ўжо яго творчасць, таму я не адсочваю, дзе і што з маіх п’ес ставіцца. Ды і не імкнуся глядзець пастаноўкі. Што калі не будуць ставіць мае п’есы? Не расстроюся. Увогуле, упэўнены, што мае п’есы жывуць два гады, а пасля губляюць актуальнасць. Дый ці можна насамерэч паставіць перад сабой мэту напісаць тэкст на ўсе часы?

Раней калі працаваў, пастаянна ўключалі музыку. Самую розную, за выключэннем хіба занадта цяжкай або рэпа. Цяпер імкнуся так не рабіць, бо бачу, што яна ўплывае, і хачу таго ўплыву пазбыцца.

НЕ ДЛЯ МЯНЕ

— У мяне ёсць электронны адрас для ліставання, магу заглянуць у сацыяльныя сеткі, аднак не маю патрэбы заводзіць асабісты акаўнт. Не шукаю, што пішуць пра мяне і маю творчасць. Прачытаю, толькі калі жонка пакажа. Мне не патрэбны нейкі пасярэднік для спазнання свету. Сацсеткі сталі для людзей месцам, дзе можна паказаць сябе такім, якім ты хочаш сябе бачыць, а не якім з’яўляешся насамерэч. Як драматург я болей цікавага магу пачуць у маршрутцы ад суседа, які размаўляе па тэлефоне, чым пабачыць у сеціве.

Не кожную тэму я перанясу ў

свой тэкст. Драматург Аляксандр Гельман у адной з п’ес распавядае, што два тыдні маленькі ляжаў у канцлагеры побач з трупам маці. Па маім адчуванні, такія перажыванні немагчыма выказаць публічна. Яны настолькі асабістыя, што пасля іх губляюцца любыя магчымасці для разваг, рэфлексіі.

ДРАМАТУРГІЯ ГОРАДА

— Я не змог бы жыць за горадам. Неяк паспрабавалі з жонкай пашукаць дом у 30 кіламетрах ад сталіцы. Ездзілі, глядзелі. Усё, здаецца, няблага — аднак вельмі ціха. Быццам застаецца толькі выйсці на падворак і памерці. Я не люблю цішыню. Мінск — добры горад. Вялікі ён ці маленькі? Сумняваюся, што вялікі. Верагодна, сустрэць на вуліцы знаёмага тут куды вышэй, чым у іншым мегаполісе.

Пісаць пра чалавека ў вялікім горадзе значна цяжэй, бо, пад-аецца, у гэтым выпадку дыскурс толькі адзін: калі горад вялікі, то толькі адна гісторыя магчыма — я і ўсё вакол. А сапраўдныя вялікія гісторыі — яны ў маленькіх гарадах, пасёлках. Там сапраўдныя жарсці, бо ўсе адзін аднаго ведаюць, і драматургічны канфлікт узнікае на кожным кроку.

Сад, дзе разыходзяцца сцяжынкi

На новую кнігу расійскага тэатральнага крытыка Марыны ДАВЫДАВАЙ тутэйшыя тэатралы зладзілі сапраўднае паляванне. Не паспела “Культура Zero. Нарысы рускага жыцця і еўрапейскай сцэны” з’явіцца ў маскоўскіх кнігарнях, як з Беларусі паляцелі на яе замовы. На лекцыю-сустрэчу да аўтара прыйшла падрыхтаваная публіка: і тая, якая чытала зборнік з алоўкам у руках, і тая, што здзівілася неадназначнаму выказванню пра не зусім еўрапейскую тэатральную плынь Магілёва. Аўтарытэты тэатразнаўца дзялілася з аўдыторыяй развагамі пра знікненне бар’ераў унутры тэатральнага поля.

— Межы ўвогуле становяцца неактуальнымі, дык што тут кажаць пра мастацтва? Усё больш з’яўляецца гібрыдных формаў. Тэатр, як ні дзіўна, у гэтых умовах апынуўся ў найбольш выгадным становішчы. Памятаю, што яшчэ ў гады майго студэнцкага юнацтва актыўна дэбатавалася пытанне, наколькі тэатр застаецца жыццездольным у новым свеце — пры наяўнасці кіно і лічбавых тэхналогій, якія наступалі на нас. Нам здавалася, што тэатр — мастацтва, якое амаль не тыражуецца і не канвертуецца. Музыка, літаратура, кіно — гэта ўсё можна перадаваць на носбітах, а тэатр, як рэч унікальная, будзе пасунуты на ўзбочыну.

Аднак назіраючы за культурным працэсам, я ўсё больш упэўніваюся, што тэатр наадварот у

апошнія гады апынуўся ці не ў самым цэнтры мастацкага жыцця. Канешне, гэта мае і негатыўныя наступствы. У Расіі большая частка скандалаў у сферы мастацтва сканцэнтравана вакол тэатральных падзей. Зняцце “Тангейзера” Цімафея Кулябіна, працэс над Гогаль-цэнтрам, спробы сарваць спектаклі Канстанціна Багамолава і гэтак далей — тэатр нечакана апынуўся ў эпіцэнтры грамадскіх падзей. Аднак гэты сацыяльны эффект — дадатковае наступства. А ёсць больш сутнасныя рэчы.

Кіно мае толькі адзін спосаб прэзентацыі — на экране. Літаратуру можна паднесці адно ў выглядзе кнігі (папяровай ці электроннай). Тэатр можа, як высветлілася, даходзіць да гледача самымі рознымі спосабамі. У звыклым тэ-

атральным будынку, з дадатковай кінатрансляцыяй, з задзейнічаннем відэа-арта.

Сучасны тэатр можа дазволіць сабе не карыстацца паслугамі прафесійных артыстаў (як, напрыклад, нямецкі калектыў “Рыміні Пратакол”): у першую чаргу важны чалавек, які валодае пэўным досведам. Тым самым задаюцца новыя стандарты існавання на сцэне.

Болей за тое — тэатр можа ўвогуле пазбавіцца артыстаў, ствараючы дзеянне з дапамогай рэчаў, як

робіць нямецкі рэжысёр Хайнер Гёбельс. У адным са спектакляў ён замест галоўных герояў вывеў да гледача пяць аўтаматычных раяляў.

Тэатр сам можа быць інсталяцыяй, дзе публіка ходзіць вакол акцёраў, каб разгледзець ва ўсіх падрабязнасцях, што яны робяць. Ці возьмем пастаноўкі Сашы Валыц у прасторы без глядзельнай залы, дзе адначасова дзейнічае адразу шмат сцэнічных пляцовак, а глядач складае свой спектакль, бо кожны блукае па ўласнай траекторыі. Па ходу перамяшчэння з аднаго яруса на другі раптоўна сярод гледачоў узнікаюць акцёры, і ты не ведаеш, у які момант і ў якім месцы станеш сведкам новай мізансцэны. Ідзеш і прыглядаешся да людзей побач — гэта такі ж, як ты, сузіральнік або акцёр, які рыхтуецца да чарговага перформансу?

Усё ўсмоктваючы і ўсё прысвойваючы, тэатр несупынна захоплівае новыя тэрыторыі. Паглядзіце праграмы буйных еўрапейскіх форумуў: яны ўключаюць нават перфарматыўныя выставы, якія яшчэ нядаўна куды больш лагічна выглядалі, скажам, на Веніцыянскай біенале, чым на тэатральным фэсце. У сучаснага тэатра абсалютна

луджаны страўнік. Ён усё можа ў сябе ўвабраць, пераварыць, ператварыць у сябе.

Сённяшнія рэжысёры — асобныя сусветы, якія існуюць па сваіх законах. Яны ўжо не інтэрпрэта-тары чужога тэксту, а сапраўдныя творцы тэатральнай рэальнасці. Таму, на мой погляд, бессэнсоўна ісці на рэжысёрскі факультэт з мэтай “навучыцца ставіць спектаклі”. Гэта не тое майстэрства, якое можна перадаць з рук у рукі. У ВНУ ідуць па творчае асяроддзе, але ўжо з адчуваннем, што табе хочацца выказацца. Мне шкада, калі часам студэнты-рэжысёры настолькі замучаныя вучобай, што ім няма часу прыйсці ў тэатр. Дзе, як не ў глядзельнай зале, вучыцца, акумуляуючы досвед выбітных пастаноўшчыкаў?

Мне часта падчас лекцыі задаюць пытанне: дык які ж ён, сучасны тэатр, як яго ахарактарызаваць? На мой погляд, калі і падбіраць адно паняцце для вызначэння, то гэта будзе слова “розны”. Трэба адкінуць усе спробы даць яму жорсткія дэфініцыі. Сучасны тэатр — гэта сад, у якім разыходзяцца сцяжынкi, і ты можаш рушыць абсалютна ў любы бок.

На XXIII Міжнародным тэатральным фестывалі “Белая Вежа” ў Брэсце гаспадары паказалі адразу тры свае прэм’еры. Прычым “за дужкамі” засталіся яшчэ некалькі тамтэйшых спектакляў, якія маглі б прэтэндаваць на гэтую ды іншыя фестывальныя сцэны.

Надзея БУНЦЭВІЧ

“Мой тата — птушк” Брэсцкага тэатра лялек, жанрава пазначаны як “анлайн-трансляцыя з сусветнага злёту летуноў”, — цудоўны сямейны спектакль. Ён створаны рэжысёрам Аляксандрам Янушквічам паводле аднайменнай аповесці сучаснага англійскага пісьменніка Дэвіда Алманда, жанравую спецыфіку якой крытыкі акрэслілі як магчымы рэалізм. Прасякнуты дабрывіні і спагадай, спектакль заклікае да ўзаемапараўнення. І пераконвае ў тым, што галоўны ворат — не якасці сярдзіта і надта правільнага цёткага, а ўласнае нявер’е ў самога сябе. Што для паўнаты жыцця трэба гармоніі зямнога і нябеснага, духоўнага палёту — і смачных цёткавых галушак.

Прычым фінал шэяка назваць звыклым хэпі-эндам. Замест традыцыйнай перамогі над кімсьці, героі спазнаюць фіяска ды перажываюць перамогу над самімі сабой — і гэта аказваецца куды больш складаным. Спектакль каштоўны ўжо адным тым, што вучыць праіраваць. А без гэтага ўмення не бывае паспяховага ўзыходжання.

Але ж у пастаноўцы яшчэ і безліч уласна мастацкіх цікавостак! Музыка Аляксандра Літвіноўскага задае неабходны эмацыйны тонус; прывід ружовай мары набывае ў ёй рысы рэальнасці. Лялькі Таццяны Нерсісан, прызначаны найлепшым мастаком фестывала, утрымліваюць спасылку на герояў мультыка “Брыдкі Я”. Дамок “у разрэзе” вымушае згадаць пабудовы дядзі Барбі. Водная перашкода, якую трэба пераляць, — гэта звычайныя акварыум. У такім атачэнні шчодрэе выкарыстанне камеры, праз якую глядзецца заўвешана “анлайн-трансляцыя”, становіцца не проста модным прыёмам, а яшчэ адным побытавым прытасаваннем. Або, улічваючы прагу дзіцяй да гаджэтаў, гэткай прасунутай цапкай.

Спектакль невпадкова насычаны звыклымі побытавымі рэчамі, з якімі штодзённа сустракаюцца дзеці і іх бацькі. Тым самым ён нязмучана вучыць, як можна гуляць самім — і прымудзіць свае ўласныя гісторыі з лялькамі і ўлюбёнымі героямі фільмаў.

“Прусачышча” Аўтарскай тэатральнай школы “Снамі”, пастанавлены Таццянай Зарэмба па матывах аднайменнай казкі Карнея Чукоўскага (і з выкарыстаннем яго іншых твораў, якія юныя артысты дэклamuюць пераважна хорам), таксама, пэўна, задумваўся як спектакль для сямейнага прагляду. Менавіта там у ім узнікла (магчыма, дзесяці нават падсвятлоў) так многа “дарослых” матываў. І колькі ні гаварылі б рэжысёр пра дзеянне ў пясочніцы, але некаторыя сцэны ў мяне выклікалі асацыяцыі са сталініскімі часамі. Ды і Вераб’ю-пераможцу гэтак жа,

як раней Прусаку, жывёлы нясуць даніну.

А вось маленькім глядачам, якія не ведаюць творчасці пісьменніка, часам увогуле незразумела, што албываецца. Бо ў адрозненне ад першакрыншчы, тут усё пабудавана на выпадковасці. Абаяльны хлопчык у камуфляжным строі з вылізным цапачным Прусаком нечакана для сябе самога становіцца дыктатарам. Другі, на самакце, гэтак жа раптоўна збівае першага. Перамога? Над Прусаком? Сама

прайравальнікам і рэпрадукцыйяй Караваджа ў сваім кабінце (мастак — Аляксей Вяйкуаў з Санкт-Пецярбурга). Святоце дзень нарадзінаў у хатніх абставінах — з сябрам і ягонай жонкай. Збіраюцца ў камандзіроўку, вешае на сябе кабуру з пісталетам. І амаль праз тыдзень вяртаецца ў той жа кашулі з тым жа галыштукам: мабыць, кабуру і ўночы не здымаў. Жонка таго “бізнесмена” не паціявае змяняць дома вятчэрнія сукенкі, але радуецца танным кітай-

най камедыі”, дзе не смеяешся, а пакутуеш за артыстаў. Што браць шлоб без каханя дронна? Ну так, сапраўднае навіна.

Летуны па-над Бугам

“Мой тата — птушк” Брэсцкага тэатра лялек.

“Нявольніцы” Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы.

Таццяна Юрык.

была сведкам, як маці беспаспяхова імкнулася растлумачыць сюжэт спектакля сваёй дачці.

Канешне, варта адзначыць, што ўдзельнікі пастаноўкі — дзеці. І бегаш па сцэне для іх — проста задавальненне. Невпадкова самамы працяглымі становяцца моманты радаснай мітусні пад выдатна вырабленымі рознакаляровымі пальмамі.

Наколькі цікава нам гэта назіраць? Вельмі цікава, калі там — нашы дзеці, унукі, знаёмыя. Калі ж адкінуць тва “сваяцка-сяброўскія” сувязі і заўсёднае замілаванасць, становіцца не проста модным прыёмам, а яшчэ адным побытавым прытасаваннем. Або, улічваючы прагу дзіцяй да гаджэтаў, гэткай прасунутай цапкай.

У “дарослую” праграму фестывала быў уключаны спектакль “Нявольніцы” Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы. Няяўка зразумець, чаму гаспадары, маючы ў сваім рэпертуары адразу некалькі прэм’ер, спыніліся менавіта на гэтай. “Нявольніцы” — сумесны праект калектыву з Саюзам тэатральных дзеячаў Расіі. Але ж ці спрацавала класічная формула “Нам даслала Масква падмаванне”?

Паводле анатацыі, малады мастацкі рэжысёр Ягор Равінскі перанёс дзеянне аднайменнай п’есы Аляксандра Астроўскага “ў другую палову XX стагоддзя”. Але бачым мы на сцэне нейкую сумесь 1990-х з 2010-мі. І гэта слаба каралюе пра дзеянне ў пясочніцы, але некаторыя сцэны ў мяне выклікалі асацыяцыі са сталініскімі часамі. Ды і Вераб’ю-пераможцу гэтак жа,

сцім свечкам на торшкі з крэмы. Святло амаль увесь час сыходзіць з адчыненых дзвярэй пакою налева, бы там — вечныя світанак, нягледзячы на пару дня (мастак па святло — Нарэк Туманян з Масквы).

Вядома, тэатр можа аперываць умоўнасцю. Але, пэўна, не палову XX стагоддзя — ў другой палове XX стагоддзя. Але бачым мы на сцэне нейкую сумесь 1990-х з 2010-мі. І гэта слаба каралюе пра дзеянне ў пясочніцы, але некаторыя сцэны ў мяне выклікалі асацыяцыі са сталініскімі часамі. Ды і Вераб’ю-пераможцу гэтак жа,

разыгрываць пэўныя сітуацыі без залежнасці ад псіхалогіі персанажаў. Бачна, і Таццяна Строк, Аляксей Шчарбакоў, заслужаны артыст Беларусі Міхал Мятліцкі і іншыя імкнучы спасцігнуць сваіх герояў, падагледзіць іх паводзіні і ўчынкаў, укладваюць у свае ролі ў тым выпадку, калі сцэнаграфія прэтэндуе на модны гіперрэалізм. Да ўсяго, мы пачынаем чакаць такога ж гіперсіхалагізму і ў сцэнічным дзеянні. Ды праз некалькі імгненняў разумеем, што перад намі — усяго толькі перанесеная

у тэатр стылістыка расійскіх “мыльных” серыялаў, дзе ўсё дронна і з храналогіяй, і з логікай паводзінаў. Невпадкова далейшыя перамены сцэнаграфіі дэманструюць тую самую кватэру, толькі з іншых раючсаў — бы камеру перасунулі на новае месца.

У выніку галоўнымі “нявольніцамі” становяцца артысты, вымушаныя выконваць прапанаваныя ім мізансцэны і тым самым не саціць за развіццём характараў сваіх герояў у тых ці іншых абставінах, а

Справа не адно ў таленце, але і ў знойдзенай рэжысёрам метадалогіі спалучэння розлічана на эліту тэатральнай эксперыментальнасці з камікаваннем. У выніку, па маім назіраннях, сфарміраваўся сугэльны кірунак, жанрава акрэслены рэжысёрам як “спецыфічныя камедыі”. Ад

“маналог на два галасы” — праўдзіце фестывальны! Яшчэ адным прэтэндэнтам на афішу “Вежы” мог бы стаць, на мой погляд, спектакль “Фрэнк Жулі”. Рэжысёр Цімафей Ільёўскі прачытаў п’есу Аўгуста Стрындберга як “гульні ў Івануа ноч”. Дадаў некалькі фальклорна-танцавальных эпізодаў і тым самым быццам працягнуў нашу нацыянальную тэатральную традыцыю першай трэці XX стагоддзя — “абрад на сцэне”, дзе драма герояў разгортавалася на фоне жанрава-эпічнай народнай дзеі. У пастаноўцы шмат сімвалаў-падказак (акарына — душэўная адзінота, сурдут — падпарадкаванне, поза эмбрыёна — безабароннасць, маленькія цапачныя коні — мрой), выкарыстанні і тэатр ценяў. На жаль, мяркуючы па ўбачаным мной запісе, некаторыя цікавыя рэжысёрскія ідэі не атрымлівалі адрэктывага акцэнтскага ўваасаблення. Але гэтыя складаныя ролі — шмат у чым “на вырасці”. Балазе, сам зварот да такага матэрыялу пацярпае як магчыма сціп артыстаў, так і светапогляд глядачоў.

Без сумневу, такая размаітая прэм’ерная палітра Брэсцкага драматычнага свецільчы пра ягошчас працаваў у творчай сфэры. Падобна на тое, што ўсё жыццё яму даводзілася быць зацілівым на ўсё гузікі, і толькі цяпер надыйшоў час на-

K

звыклых трагікамедыяў іх адрознівае не сумесь смешнага з сур’ёзным, а паслядоўны рух ад “ха-ха” да незапэжнай трагедыі. Першая палова такіх спектакляў вырашаецца як камедыя, прычым вельмі смешная, што дасягаецца не ўласна рэплікамі, а менавіта тэатральнымі прыёмамі. Але потым, часта увогуле неяк незаўважна, албываецца пе-

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Гэта той выпадак, калі інтэлігенцыя ішла найперш не на значасці адмовілася, бо некаторыя ранейшыя ідэі аказаліся сучаснымі ўбачанаму. “Бераг” таксама прысвечаны апошнім імгненням жыцця творцы, калі мінулае праносіцца перад вачыма. Спектакль адкрывае невядомыя шырокаму колу факты, спалучае іх з вершамі — папулярнымі і не — стваряе багаты мастацкі асацыяцый, выкарыстоўвае асобныя прыёмы тэатра лялек (мастакі — Мікалай Палтарак і Таццяна Ярашук), вылучаецца сур’ёзнымі акцэнтскамі работамі Аляксея Шчарбакова і Таццяны Дзячэнка — яна ўваасабляе адразу ўсе жаночыя вобразы, уключаючы Смерць. Гэты

У Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў (плячоўка на Някрасава) адначасова праходзіць некалькі выстаў. Як па мне, усе яны вартыя глядацкай увагі. Але калі вы настроены выключна на становаўчыя эмоцыі, дык, можа, вам і не варта туды наведвацца.

Пётра ВАСІЛЕЎСкі / Фота аўтара

На першым паверсе — дзве выставы паводле праграмы “Аўтсайдэр — Арт”. Фактычна гэта мастацкая самадзейнасць. Тут прадстаўлены работы тых, каму ў жыцці не пашчасціла. Так склаціся жыццёвыя варункі, што яны трапілі ў катэгорыю “людзі з абмежаванымі магчымасцямі”. Першая выстава — групавая. Яна мае назву “Зоркі жывуць у кожным”. Гэта жыццёвыя вопыты пацыентаў псіханеўралагічнага дома-інтэрната для людзей састаралага ўзросту і інвалідаў. Другая персаналія — “Аскенкі”. Яе аўтар Аляксей Яліпін мае сярэдняе мастацкае адукацыю, пэўна, час працаваў у творчай сфэры. Падобна на тое, што ўсё жыццё яму даводзілася быць зацілівым на ўсё гузікі, і толькі цяпер надыйшоў час на-

звыклых трагікамедыяў іх адрознівае не сумесь смешнага з сур’ёзным, а паслядоўны рух ад “ха-ха” да незапэжнай трагедыі. Першая палова такіх спектакляў вырашаецца як камедыя, прычым вельмі смешная, што дасягаецца не ўласна рэплікамі, а менавіта тэатральнымі прыёмамі. Але потым, часта увогуле неяк незаўважна, албываецца пе-

Сезон “Палявання”

ралом: нас вымушаюць задумвацца, асэнсавач, спахапіцца, спыніцца. І ўзяміш, што героі, на жаль, не зрабілі таго ж самага.

Яшчэ адна рыса — мінімум выдаткаў на сцэнаграфію. Сцэна не ўяўляецца пустой ці надта беднай, бо акцэнт робіцца на майстэрства акцёраў. Пры фантазіраванні рэжысёрскіх ідэяў ніякая канцэпцыя не зацяняе ўласна артыстаў. А галоўнае — на першы план выходзіць думкі ды фантазіі глядача, праз якія і дамалёўваецца карцінка. Мысленчы працэс атрымліваецца настолькі інтэнсіўным, што паглынае ўсё астатняе.

Знойдзена Стасам Жырковым “метадалогія” знайшла працяг у творчасці іншых украінскіх рэжысёраў — найперш малалых, якіх ён шчодрэ запрашае пастаноўшчыкамі ў свой тэатр. А сам ён пакроўчы далей — і прыійшоў

Юрыі Сейрук “Сонечныя кветкі”.

Дзяніс Гацко “Блакiтная цiшыня”.

Аляксей Яліпін “Партрэт”.

Птушынае пер’е ў нафтавай лужыне

Алена Толабава “Дно”.

Фрагмент экспазіцыі Аіксы Партэры.

поўніцу выявіць свае эмоцыі. З мастацтвазнаўчых пазіцый разглядаць такія творы наўрад ці мае сэнс. Бо гаворка ідзе найперш пра арт-тэрапію. Пра леванне мастацтва. Хоць шкала жыццёвых каштоўнасцей у кожнага свая, ды ўсё ж такі ёсць тое, што патрэбна ўсім — найперш здароўе, фізічнае і псіхічнае. Калі ж самотны чалавек па той бок жыцця, якое мы называем паўнаўтарасным, бязрэца за гэндаль і фарбы, дык робіць ён гэта не дзеля таго, каб здзіўіць свет, а каб зладзіць сутаківа ў ўласнай душы.

Гэтыя карціны часам вонкава маюць агульныя рысы з узорамі дзіцячай творчасці, але адрозніваюцца ад іх сутнасцю. Калі малое дзіця — гэта адкрыццё свету і адаптацыя да ягоных рэалій. А на выставе “аўтсайдэраў” мы счытва-

да цяперашняга “Палявання на сябе”, у якім яшчэ больш грунтоўна заглябіўся ў лабірынты чалавечай памяці, палсыяломасці, нейпрапрацсаў у час сна, трызнення, памежнага стану між жыццём і смерцю і, нарэшце, у першыя імгненні “жыцця пасля смерці”. Прычым усё гэтыя найскладаныя рэчы выклаў на знойдзенай і добра апраца-

ванай мове менавіта парадасальнага сінтэзу мастацтваў, што ўключае і побытавую сферу. Цікава назіраць, як развіваюцца і трансфармуюцца ў “Паляванні...” некаторыя ранейшыя прымудкі рэжысёра, заўважныя ў яго спектаклях “Бракаваныя людзі”, “Любоў людзей”, “Тата, ты мяне любіш?”, якія ён прывозіў у Беларусь, у пастаноўках “Наташына мара”, “Жні-

вень: Графства Осейдж”, якія я бачыла ў Кіеве.

Філігранная праца з тэкстам “Палявання...” 50-гадовай даўніны тычылася не толькі скарачэнняў, але і дапісання, перапісвання, змены фрагментаў месцамі, пераасаэнсавання закладзеных Аляксандрам Вампілавым “пасланяў у будучыню”, набліжэння да цяперашніх рэ-

знікае толькі ў канцы спектакля — і складаецца быццам з асобных пазлаў, перамяшаных у часе і прасторы. Фінал каралюецца з пачаткам і адначасова абвясрае яго ранейшасе ўспрыманне.

Менавіта ў фінале вытлумачаецца сапраўдны сэнс усяго багачы выкарыстаных рэжысёрам прыёмаў, пастаянных спасылак да інфертарэя пустых бутэлек. Яна асацыяецца не адно з алкагалізмам, але і з дзьяным самаразбурэння, выпушчаным з бутэлекі. Пераварэцца ў музычны інструмент, на якім зручна граць металічнай вількай. Фонасфера спектакля (кампазітар — Андрэй Рутару з Украіны) утрымлівае і вядомыя песенныя шытаты, і мінімалістычную атмасферную музыку, змяшаную з тэатральнымі шумамі, і разнастайнае выкарыстанне мікрафонаў, апрацоўкі гуку ў размоўных сігнах.

А з якой самааддачай працуюць артысты! Рэжысёр не эксплуатуе знойдзеныя імі амплуа, а развівае іх, не баіцца змяняць — і пры гэтым сыходзіць з візуальнага аблічча, апісанага драматургам, Максімам Брагінец, Людміла Сідаркевіч, Сяргей Шымко, Ганна Семіяна — ды кожны ўдзельнік можа прэтэндаваць на найлепшую роллю! А змена назваў найпротэ вядзе да беларускага артысту палявання: не на каханне, як у старажытнагрэчаскай міфалогіі, а на людзей і іх свядомасці.

Нязменнасць сцэнагра-

фій (мастак — Алена Ігруса) утварае ілюзію яе развіцця, бо ляментаў набывае ўсё новы змест, напўняецца дадатковай сімволікай: агульная чорна-белая палітра са светаўляённымі контурамі, пясіннае дрэва, што прарастае скрозь сцяну, дзве прыньцова розныя дзверы, жырандоля на паллозе. На авансцэне — батэраія пустых бутэлек. Яна асацыяецца не адно з алкагалізмам, але і з дзьяным самаразбурэння, выпушчаным з бутэлекі. Пераварэцца ў музычны інструмент, на якім зручна граць металічнай вількай. Фонасфера спектакля (кампазітар — Андрэй Рутару з Украіны) утрымлівае і вядомыя песенныя шытаты, і мінімалістычную атмасферную музыку, змяшаную з тэатральнымі шумамі, і разнастайнае выкарыстанне мікрафонаў, апрацоўкі гуку ў размоўных сігнах.

А з якой самааддачай працуюць артысты! Рэжысёр не эксплуатуе знойдзеныя імі амплуа, а развівае іх, не баіцца змяняць — і пры гэтым сыходзіць з візуальнага аблічча, апісанага драматургам, Максімам Брагінец, Людміла Сідаркевіч, Сяргей Шымко, Ганна Семіяна — ды кожны ўдзельнік можа прэтэндаваць на найлепшую роллю! А змена назваў найпротэ вядзе да беларускага артысту палявання: не на каханне, як у старажытнагрэчаскай міфалогіі, а на людзей і іх свядомасці.

Нязменнасць сцэнагра-

прыгледзішся больш уважліва ды анатацыю выставы працягаш, дык прызнаеш права аўтара быць менавіта такім і карыстацца менавіта такой выяўленчай мовай. Рэч ў тым, што ў святле глабальных праблем тую нафту можна далучаць пятым чынікам да класічнага квартэту стыхій, якія складаюць нашу сусвет. Вада, зямля, паветра, агонь і... нафта. Можа, і не гэта мела на ўвазе спадарыня Алена, але мне на яе выставе прыйшла на розум такая думка.

Праект Аіксы Партэра я назваў бы патэтычным і адначасова брутальным. Гэта спалучэнні птушынага пер’я і каранёў нейкіх раслін. З якіх птушак тое пер’е па-выдзіраныя, і якім раслінам карані належач, не ведаю. Я не батанік. Але само спалучэнне двух чынінікаў, якія сімвалізуюць небя і зямлю, не пазбаўлена філасафічнасці і здольна вырадзіць розум, будаваць у думках асацыяцыйныя шэрагі.

Яшчэ адна выстава (пра яе мы ўжо пісалі) у НЦСМ прысвечана таму беларуску выселлю — якім ужо было, пакуль урбанізацыя не з’ела традыцыйную вёску. Вясельныя песні гукаць у няспынным рэжыме, стваралючы аўдыённы пры працягу ўсёх экспазіцый і надаючы шматгаліснай мастацкай прасторы сюррэалістычныя ноты.

K

Пагаворым пра любоў і ўлюбёнасць (каханне і закаханасць пакінем на другі раз). Менавіта гэтыя пачуцці, я перакананы, у свой час дазволілі мясцовым работнікам культуры на чале з Марыяй Паляк лідзіраваць у краіне па многіх пазіцыях. Мяркуйце самі: менавіта ў Глыбокім першымі з'явіліся метадычны цэнтр, раённы дом рамёстваў, гаспадарчая група (сіламі яе быў узведзены першы жылы дом для работнікаў культуры), школа маладых спецыялістаў...

Інакш кажучы, яшчэ дзесяцігоддзі таму культура Глыбоччыны стала мадэльна-паказальнай для Беларусі. Выснова сказанаму — жалезабетонная: калі любіш справу, якой займаешся, калі любіш зямлю, на якой жывеш, дык і вынік шчыраванняў — заўжды адчувальны.

Яўген РАГІН, Мінск — Глыбоцкі раён — Мінск / Фота аўтара

Стаць першым — складана, быць першым — цяжэй удвая. Кіраўнік раёна Алег Морхат — чалавек мясцовы, ён даўно і глыбока ўсвядоміў, якімі выбітнымі постацямі слаўная глыбоцкая зямля. Прыклад кожнай і варта браць за аснову сённяшняй дзейнасці. Інакш кажучы, не толькі працаваць сумленна, але і генерываваць ідэі ды рэалізоўваць іх з тым імпэтам, з якім у свой час рабілі справу знакамітыя землякі-папярэднікі.

Словам, старшыня Глыбоцкага райвыканкама не “замыліў” вока адно гаспадарчымі пытаннямі. Цудоўна ведае, што ў руплівага гаспадара не толькі бульба смачная, але і ручнікі на покуці — з адмысловым арнамантам. Па гэтым сялянскім прыньціпе і будзе сваю кіраўнічую справу. Таму на палетках, фермах, у вытворчых цэхах і ва ўстановах культуры — належны парадак.

Пра прыдарожную рэкламу культурных ды вытворчых дасягненняў, на выраб і ўстаноўку якой былі выкарыстаны толькі пазабюджэтных сродкі, мы пісалі шмат. А вось пра астатнія праекты варта распавесці больш падрабязна. Ды яшчэ, як мне думаецца, з абавязковым уключэннем тых гістарычных персаналій, творчая спадчына якіх і па сёння натхняе мясцовых работнікаў культуры на крэатыў.

Колер любові вішнёвы.

І не толькі

У Глыбоцкім раёне імкнуцца заставацца непадобнымі

Увасабленне ідэі

ГОРАД-САД

Жыў-быў у гэтым краі павятова аграном Баляслаў Лапыр. Не хацеў ён быць проста чыноўнікам, таму і заклаў у 1930-х на роднай Глыбоччыне вішнёвыя сады. Больш за тое, рабіў усё для таго, каб усвядомілі сяляне, што беларусы яны. Даваў карыстацца сваёй бібліятэкай, усяляк падтрымліваў беларускую мову. Нават арганізаваў драматычны гурток з асабліва таленавітых вясцоўцаў. А польскія саджанцы прыжыліся, вішня атрымалася зімаўстойлівай і надзвычай сакавітай. Кажуць, больш такой нідзе тады не было. Гістарычная памяць нарадзіла новую рэальнасць. Вось на гэтай урадлівай глебе і вырас “Вішнёвы фэст”.

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Глыбоцкага райвыканкама Людміла Карніловіч дапамагла ўзнавіць этапы тых падзей. У 2012 годзе сталіца ладзіла фінал рэспубліканскага конкурсу творчых работ па прасоўванні гарадоў і рэгіёнаў Рэспублікі Беларусь. Праект “Вішнёвы фэст” заняў адно з прызававых месцаў. У якасці ўзнагароды рэкламнае агенцтва “Крынь” распрацавала для мерапрыемства некалькі лагатыпаў. Барон Мюнхгаўзэн (цэзка па прозвішчы якога, як вядома, пахаваны ў Глыбокім) быў бы рады, бо на адным з варыянтаў фестывальнага сімвала змешчана ўвасабленне яго фантазіі: галава аленя, на рагах якога буяюць вішні. Але шляхам народнага галасавання быў абраны іншы лагатып: вішанькі-ноткі на нотным стане.

Першы фэст адбыўся ў 2013-м. Я не буду пра сцэнарныя хады і сюжэтныя лініі. Больш важным падаецца сацыяльны змест мерапрыемства. На ўсходзе Глыбокага (з боку Полацка) быў закладзены вішнёвы сад.

І ўжо вельмі хутка свята стала папраўдзе брэндавым. Летась яно зрабілася міжна-

На здымках:

- 1 Ганчар Арцём Фамін адраджае мясцовы посуд.
- 2 Метадыст РДР Таццяна Фаміна з Вішнёвікам.
- 3 Разьбяр па дрэве Віктар Дудкевіч з мініяцюрным друкарскім станком.
- 4 Бібліятэкары Падсвілля Святлана Яцкоўская і Наталля Аўласевіч.
- 5 Загадчык Падсвільскага ДК Тамара Спяцанова.
- 6 Дырэктар дома рамёстваў Святлана Скавырка са сваімі маляванкамі.
- 7 Кіраўнік цэнтралізаванай клубнай сістэмы Алена Заяц: “Адсюль пачынаецца кожнае вішнёвае свята”.

родным. Дагэтуль грошы на яго правядзенне здабываліся на раённых суботніках. З мінулага года фэст падтрымліваюць Міністэрства культуры і аблвыканкам. Традыцыйнымі сталі конкурс гарманістаў, баяністаў, акардэаністаў “Вішнёвыя найгрышы” (пераможца атрымлівае баян вішнёвага колеру), этнавячоркі, навукова-практычныя канферэнцыі па саадаводстве. А ў рэзідэнцыі Вішнёвай каралевы сёлета з’явіўся бюст Баляслава Лапыру.

Аказалася, што падобныя святы ладзяцца ў горадзе Увараве Тамбоўскай вобласці і пасёлку Грамячэй Пермскага краю. Натуральна, дэлегацыі з гэтых “вішнёвых” паселішчаў бяруць удзел і ў глыбоцкім фэсце. А яшчэ прыязджаюць у Глыбокае госці з сямі рэгіёнаў Латвіі, двух — Літвы, з Грузіі, Украіны, Польшчы, Францыі. Летась з гэтай нагоды ў горадзе была закладзена дуброва сярброўства.

І яшчэ немалаважны момант. Гарадскую гасцініцу,

якая раней магла шакаваць гасцей сваімі “выгодамі”, якасна адрамантавалі. Больш за тое, у наваколлі з’явілася плейма прыватных гатэльчыкаў і аграсядзіб. Раней такога актыўнага пашырэння гасцінічнага бізнесу ў райцэнтры не назіралася. Думаю, у перспектыве гэтая прыватная актыўнасць будзе толькі расці. Брэнд аказаўся працаздольным. І яшчэ адна карысць ад Вішнёвага фэсту, якую цяжка недаацаніць. Глыбокае сустракае гасцей, але і за межняыя госці запрашаюць да сябе беларускіх сяброў. Глыбоцкая аматарская творчасць становіцца набыткам Грузіі, Францыі, Польшчы... У справе паяднання народаў свету культура робіць шмат.

Напрыканцы — чыста журналісцкае ўражанне. Выявы вішанак у райцэнтры паўсюль: на бардзюрах, фасадах, прыпынках, платах. Плюс — культ металічных кветкавых выяў.

Адчуваеш сябе гэткам Нязнайкам у казачным Кветкавым горадзе. Поруч з надзвычайнай добразачліваасцю крамніц і неверагодным смакам мясцовага дыетычнага хлеба, адчуванне гэтае — больш чым пазітыўнае.

Цікава, калі схамянуцца японскія аматары сакуры? Іх удзел у Вішнёвым фэсце толькі дадасць праекту ўсходняй экзотыкі.

**АНЁЛ
У НАТУРАЛЬНУЮ
ВЕЛІЧЫНУ**

Другі колер глыбоцкай любові — нябесных, нават касмічных фарбаў. Так, гаворка пра Язэпа Драздовіча і ягоную любоў да мастацтва і вясковых людзей. Сёлета спаўняецца 130 гадоў з дня нараджэння мастака, астранома, краязнаўцы. Дата была адзначана 10 кастрычніка ў Падсвіллі. Чаму не ў засценку Пунькі, дзе

Язэп Нарцызавіч нарадзіўся? Ды няма ўжо Пунк. Толькі пачатак ліпавай алеі застаўся. Там на вялізным валуне і быў адкрыты 10 кастрычніка памяты знак. Асноўныя ж мерапрыемствы прайшлі ў клубе Падсвілля. Менавіта ў гэтым паселішчы і развітаўся з жыццём знакаміты мастак і вандроўнік.

Падсвілле — пасёлак малады. Ягонаму развіццю паспрыяла чыгунка, што прайшла тут у 1904 годзе. Пра ўсё гэта мне распавяла краязнаўца і бібліятэкар з Падсвілля Святлана Яцкоўская. Чалавек — надзвычай цікавы, з ліку тых, хто любіць і справу сваю, і чытачоў. На жаль, не магу сказаць, што апошняя рыса ўласціва кожнаму беларускаму бібліятэкару.

А пакуль — пра Драздовіча. У Падсвіллі засталіся сведкі таго, “як дзядзька Язэп прыгажосць рабіў людзям”. Праўда, называць сябе яны не хочучь па невядомых прычынах, ды і “прыгажосць” не надта імкнуча паказваць. Справа ў тым, што Драздовіч не толькі маляванкамі славіўся, але і дзіцячымі цацкамі, якія рабіў з не меншым задавальненнем. Да прыкладу, тая кабета і па сёння мае фанернага анёла, “насташчага!” І я чамусьці веру, што падарожнік па планетах Драздовіч бачыў крылатых пасланнікаў Бога, нават сябраваў з імі. Тое, што непадуладна вачам шараговага люду, добра бачаць мастакі і дзеці. Дык вось, аказваецца, натуральны рост анёла — дзесьці з паўметра!

10 кастрычніка ў Падсвільскім доме культуры прайшла навуковая канферэнцыя. Пра спадчыну Драздовіча і сучасныя эксперыменты паводле творчасці вандроўнага мыслара распавялі вучоныя з Мінска, прадстаўнікі мастацкай школы імя Язэпа Драздовіча, раённага дома рамёстваў і музея, краязнаўцы-педагогі.

БІБЛІЯТЭЧНЫ ЎРОК МАЛЯВАННЯ

Вернемся да спраў бібліятэчных. Святлана Яцкоўская не стамляецца казаць: “Бібліятэка — не крама, чэргаў у нас няма!” Між тым, трох наведвальнікаў чытальнай залы я заспеў. Уразіла не гэта. На бакавінах кніжных шафаў я заўважыў дзясяткі графічных накідаў. Кампазіцыя на аркушах — стандартная для пачаткоўца, які авалодвае алоўкам: куб, конус, шар, гульня светлаценяў. І пададзены работы ў храналагічным развіцці: спачатку нясмелыя, потым — больш упэўненыя, напрыканцы — даведзеныя амаль да дасканаласці.

Адкуль гэта ўсё? Пры бібліятэцы дзейнічае студыя выяўленчага мастацтва? Не. Аказваецца, Святлану Яцкоўскую зачала тое, як да паступлення ў мастацкае вучылішча рыхтаваўся былы школьнік Ваня Піскуновіч. Вось і вывесіла вынікі ягоных штудый. Усё ў адпаведнас-

ці з філасофскімі высновамі Драздовіча: “Калі творчая мэта пастаўлена, трэба ісці да яе, не зважаючы ні на што”. Гэта ж тычыцца не толькі малявання, але і чытання. Таму малюнк Івана глядзяцца поруч з кніжкамі досыць арганічна. І мяне такі падыход да выканання бібліятэчных абавязкаў уразіў вельмі.

Перачытаў апошні сказ і напалохаўся. Ці ж гэта стыль — “выкананне службовых абавязкаў”? Ды не! Проста любоў да прафесіі, проста любоў да чытачоў.

ЭКСПЕРЫМЕНТЫ З СУВЕНІРАМІ

У наступным годзе Глыбочкаму раённаму дому рамёстваў — 30 гадоў. Не забывайцеся на тое, што ён самы стары на Беларусі. А працуюць там маладыя рамеснікі. Прычым такога высокага прафесійнага ўзроўню, які я рэдка дзе бачыў. І ў творчасці кожнага ўплыў Язэпа Драздовіча — неаспрэчны.

Да прыкладу, разьбяр Віктар Дудкевіч — спецыяліст і па буйных формах, і па дробных. Зрабіў драўляны веласіпед (можна катацца!), паўметровую лыжку (з анёла велічынёй) для ўжывання вішнёвага сочыва (самае тое!), спрабуе ўвесці ва ўжытак нацыянальны сувенір памерам з далонь: зграбны конік, гібрыд бусла і жаўрука, як сімвал прыгажосці ды ўрадлівасці хлебнай нівы. І ўсё ў майстра атрымліваецца, усё мае сэнс і выпраменьвае дабрыню. А з якім гумарам робіць Віктар падстаўкі для захоўвання бляшанак са згушчонкай! Не, трывіяльнае слова “падстаўкі” тут ніяк не падыходзіць. Ставіш бляшанку на стол — і разумееш, што яна зрабілася асновай звычайнай каровы. Хто ад такой адмовіцца, ведаючы, што “жывоцік” тут — зменны? А ёсць у Дудкевіча лялькі, здатныя рухацца. Вось пагрозліва махае рукамі-нагамі ваяўнічы касінер. А вось маленькі друкарскі станок, які выдае “нагара” адбіткі скарынаўскага герба.

Адраджае гліняны посуд Глыбоччыны кераміст Арцём Фамін. Ужо цэлая шафа напоўнена бабачнікамі, смятаннікамі. Жонка ганчара Таццяна Фаміна (вось тут можна было б і пра каханне завесці гаворку, ды іншым разам) — метадыст па вырабе лялек, спецыялізуецца і на самых розных выявах Вішнёвіка — добрага духа Вішнёвага фэсту.

А дырэктар РДР Святлана Скавырка стварае маляванкі ў стылі Драздовіча, але на сучасную тэматыку. Вельмі арыгінальныя рэчы атрымліваюцца.

Я тут і пра палову здабыткаў мясцовых рамеснікаў не паспеў распавесці. А ёсць жа яшчэ і экспедыцыйная дзейнасць! Нядаўна, да прыкладу, была адшуканая шафа з выявамі папугаў. Кажуць, любімай птушка шматаблічнага Язэпа Драздовіча.

Знаёмцеся!

Культурная каштоўнасць Наталля Нікіфаровіч

Вельмі матэрыяльная культурная каштоўнасць Наталля Нікіфаровіч.

А ў гэтым раздзельчыку варта згадаць Ігната Буйніцкага, які праславіў Глыбоччыну тым, што стварыў нацыянальны прафесійны тэатр і на сцэну вывеў “мужыцкі танец”. Але галоўны герой цяпер — не Буйніцкі, а прадаўжальніца ягонай справы. І колер любові цяпер — колеру зямлі. Спрадвеку яна карміла беларуса і жытам, і творчым натхненнем. Урэшце, не было б зямлі, дык і неба не было б. Аднак працягнем і пачнём здалёк.

З нядаўняга часу да Сцепаніды Лупач панадзіліся кулінары з Масквы. Справа ў тым, што Сцепаніда — унікал: пячэ іржаны хлеб без дражджэй, замест іх вы-

Замест заканчэння

Пастаянны чытач запытаецца: а дзе ж праблемы, якія аўтар так любіць (бачыце, і тут без любові — нікуды) адшукваць? Адкаж, напэўна, павінен быць такім: праблемы засталіся па-за межамі рознакаляровага жыцця Глыбоччыны.

І засталіся яны ў тых раёнах, дзе яркіх культурных акцый, мякка кажучы, малавата, дзе ўсё як ва ўсіх. Як вы думаеце, што там трэба рабіць? Правільна. Тэрмінова штосьці падправіць у любові ды ўлюбёнасці.

Між тым, кожны “Вішнёвы фэст” прыносіць у гарадскі пейзаж і ў святломасць жыхароў штосьці новае. Побач з рэзідэнцыяй Вішнёвай кара-

карыстоўвае хлебны квас. Такой тэхналогіі, нібыта, нідзе ў свеце больш няма. Вось і едуць кухары па адмысловы рэцэпт. А ўсяго ў раёне ёсць пяць элементаў нематэрыяльных культурных каштоўнасцяў, якія маюць адпаведны статус: тэхналогія вырабу маслянага барана, нашэнне наміткі, маляваныя дываны, прыгатаванне клёцак з душамі (націск на другі склад), згаданая тэхналогія прыгатавання хлеба.

А спрычынілася да таго, каб зафіксаваць ды захаваць нематэрыяльныя элементы нашай нацыянальнай культуры, метадыст па народнай творчасці цэнтры традыцыйнай культуры і народнай творчасці Наталля Нікіфаровіч. З гэтай нагоды жанчыны-калегі жартам называюць Наталлю Уладзіміраўну такім чынам — “нематэрыяльная культурная каштоўнасць Нікіфаровіч”. Давялося рашуча ўмяшацца. Якая такая “нематэрыяльная”? Спадарыня Нікіфаровіч — кабета вельмі матэрыяльная! Я нават больш скажу — прыгажуня! А жанчын нашых, да слова, час ад часу падпраўляць трэба, інакш заблытаюцца паміж любоўю ды каханнем... Аднак далей пойдзем.

У дзяцінстве Нікіфаровіч марыла стаць артысткай. Хацелася гэткай разняволенасці ў словах, рухах, учынках. Гэтае ўменне, па меркаванні Наталлі Уладзіміраўны — вышэйшая праява любові да жыцця. Марыла і стала. Справа ў тым, што метадычны клопат сам па сабе не надта спрыяе развіццю артыстычнасці. Таму, маючы досвед працы дырэктара СДК, Нікіфаровіч вырашае стварыць у 1997 годзе тэатр фальклору “Цярэшка”, які неўзабаве становіцца народным. За аснову дзейнасці ўзялі форму народнага тэатра Ігната Буйніцкага, дзе артысты яшчэ і танцавалі. Першай была калектыўна пастаўлена для сцэны гульня “Жаніцьба Цярэшкі”. Методыка займела працяг у выглядзе яркага тэатральнага відовішча.

“Цярэшка” — калектыў сінтэтычны. Тут работнікі культуры сяла не толькі танчаць, але і спяваюць, дэманструюць адметнасці традыцыйных абрадаў і самых розных ўзоры вуснай традыцыйнай творчасці. У тэатры — каля 20 чалавек. У творчай скарбонцы — неацэнны досвед сумяшчэння метадычных ведаў з іх сцэнічным пераставарэннем.

Ці задаволена Нікіфаровіч? Паглядзіце на яе твар. Я даўно пераканаўся, што артыстызм для работніка культуры — якасць абавязковая. Артыстызм не толькі ў размове ці ўчынку, артыстызм нават у паставе!

Хто цяпер запярэчыць, што метадыст і артыстка Наталля Нікіфаровіч — не культурная каштоўнасць свайго горада, раёна і краіны?

А вам слаба?

Рэзідэнцыя Вішнёвай каралевы.

левы, ля Кагальнага возера добраўпарадкаваецца спуск да вады. І кожны ліхтар тут — як твор мастацтва. І вось што характэрна: з цягам часу спыніліся выпадкі хоць якіх пра-

яў вандалізму! Людзі зразумелі, што фэст упрыгожвае і паляпшае іх жыццё.

А вам слаба прыдумаць штосьці падобнае, але сваё?

Ліст, які падпісала дырэктар Сморгонскага раённага цэнтра культуры Галіна Крацянок, утрымліваў надзвычайную інфармацыю: супрацоўнікі Залесскага ДК урачыста адкрылі помнік работніку культуры. І ніякіх падрабязнасцяў. Няўжо атрымалася сумясціць у граніце ці бронзе несумяшчальнае? Няўжо ў адной постаці ўдалося адлюстравать швяца, жняца, дударка, будаўніка, выхавальніка, псіхолога, артыста і прадпрымальніка з камерцыйнай жылкай? Прышлося тэрмінова тэлефанаваць у Залессе. Кіраўнік мясцовай клубнай установы Сяргей Харытон расчараваў. “Ды гэта ж жарт, — кажа. — І ўвогуле ў нас уся праграма — гумарыстычная”.

Яўген РАГІН

Дарэчы, ролю помніка “выконваў” менавіта Сяргей Харытон. Сведкі кажуць, атрымалася. Калі ж казаць сур’ёзна, дык помнікам работніку культуры павінна стаць выява самой Культуры — прыгажуні-разумніцы са шчаслівымі вачыма.

Сёння, як вядома, у Магілёве адбываецца V Форум рэгіёнаў Беларусі і Расіі. З гэтай нагоды, як паведамляе Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы, прэзентуецца і выстава-кірмаш рамёстваў. Працуе яна на пешаходнай вуліцы Ленінскай. Тут прадстаўлена дэкаратыўна-прыкладное мастацтва ўсіх раёнаў Беларусі і 16 рэгіёнаў Расійскай Федэрацыі. Магілёўская вобласць прэзентуе асобную экспазіцыю “Кірмаш па-магілёўску”. Тут можна пазнаёміцца з аб’ектамі нематэрыяльнай спадчыны: Горскім, Іллінскім кірмашамі Краснапольскага і Касцюковіцкага раёнаў. Кругляшчына пакажа Свята лялькі, Слаўгарадчына парадзе сырам.

Вернемся да нізкі навін ад Галіны Крацянок. У Сморгоні вуліца Якуба Коласа стала цэнтрам сельскагаспадарчага кірмашу. А ў Вішнеўскім доме культуры шанаваліся настаўнікі. Падчас імпрэзы выступілі вакальна-інструментальны ансамбль “Настальгія” Жодзішкаўскай школы мастацтваў, а таксама — акампаніятар Лешчаняцкага сельскага клуба Ірына Найдзіч.

“Сёмы раз рэалізоўваецца на Пастаўшчыне міжнародны сельскагаспадарчы праект “Майстры вёскі”, — распавядае вядучы спецыяліст Цэнтра культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна Вольга Лойка. — Сёлета ў аграгарадку Навасёлкі за гэтае званне змагаліся пяць сем’яў, у тым ліку — і з Літвы. У фазе цэнтра культуры дзейнічала выстава сямейных творчых дасягненняў. Сярод экспанатаў былі не толькі слоікі з закаткамі, але тканьня, вышытыя рэчы. Падчас конкурсаў выступалі вучні і настаўнікі Навасёлкаўскага філіялу Варпаўскай дзіцячай школы мастацтваў і народны ансамбль беларускай

песні “Маладзіца”.

Андрэй Струнчанка напісаў, што на базе Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці прайшлі практычныя заняткі для слухачоў курсаў павышэння кваліфікацыі — кіраўнікоў аматарскіх аб’яднанняў і клубаў па інтарэсах, што дзейнічаюць ва ўстановах культуры вобласці. Падчас заняткаў прэзентавалі дзейнасць народнага жаночага клуба “За-

латы ўзрост” з аграгарадка Мазалава. Выставу-дэгустацыю страў нацыянальнай кухні прапанавалі ўдзельнікі клуба этнаграфіі і фальклору “Капышане” з Аршанскага раёна.

Ельскі раённы цэнтр арганізацыі культурнага адпачынку насельніцтва і метадычнай работы працягвае наладжванне мерапрыемстваў раённага арт-праекта “Творчасць. Пазнанне. Уменне”. Мэта — арганіза-

цыя эфектыўнай супрацы ўстановаў культуры клубнага тыпу і ўстановаў агульнай сярэдняй адукацыі для развіцця інтарэсаў і здольнасцяў. У этнакутку Валаўскага цэнтра народных традыцый праведзена фальклорнае свята “Жывая вада бацькоўскіх крыніц”. Дзеці пазнаёміліся з мясцовымі народнымі касцюмамі.

Распавядае метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Мастоўскага раённай

бібліятэкі Вольга Коршун: “Супрацоўнікі нашай установы сустраліся з Дзмітрыем Радзівончыкам — паэтам, літаратуразнаўцам, сябрам Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі, лаўрэатамі другога абласнога конкурсу рукапісаў імя Цёткі ў намінацыі “Паэзія”. Пры гэтым прысутнічалі наведвальнікі аддзялення дзённага знаходжання для стальных людзей Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Мастоўскага раёна.”

Праменад талентаў адбыўся ў аграгарадку Ганчары. Загадчык філіяла “Ганчарскі дом культуры” Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Ганна Булай піша, што ў мерапрыемстве ўдзельнічалі людзі сталага ўзросту з вёсак Ганчарскага сельскага савета. Прадэманстраваць свае таленты сабраліся музыканты і спевакі, паэты і чыгальнікі. І ўсё ў іх атрымалася!

А вось у аграгарадку Дзівва (таксама Лідскі раён) прайшло конкурснае шоу з удзелам прыгажунь залатога ўзросту. Праграма ў мясцовым Доме культуры так і называлася — “Элегантны ўзрост — 2018”. Пераможцам конкурсу стала Марыя Ганчар з Ліды. Пра гэта распавяла мастацкі кіраўнік Дзівянскага дома культуры Рэгіна Снітко.

Пра яшчэ адну навіну з Лідскага раёна напісала вядучы метадыст аддзела метадычнай і культурна-масавай работы Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Вольга Троцкая. У аграгарадку Ходараўцы ладзілі Гарбузовы фест. Цэнтрам падзей стаў мясцовы сельскі клуб-бібліятэка, ля якога неўпрыкмет вырасла гара аранжавых гарбузоў незвычайных памераў. Багата сабралася і народу. Тут можна было пакаштаваць гарбузовыя прысмакі: кашу, пірагі, джэм, сочыва, гарбуз з салёнымі гуркамі, гарбузовы суп, нават квас з гарбузу. Самы важкі гарбуз (97 кілаграмаў) вырасткіў Уладзімір Вітко. Прызам для дбайнага гаспадара стаў мех капусты ад мясцовага сельскагаспадарчага прадпрыемства.

Які ты, помнік культурработніку?

На здымках:

- 1 Ходараўцы: дзяўчаты-прыгажуні ды гарбузы-асілки.
- 2 Навасёлкі: хто з майстроў вёскі больш дроў насячэ?
- 3 Ельшчына: арт-праект “Творчасць. Пазнанне. Уменне”.

3 “Куффа-радцы”

Малая радзіма

Словы — Уладзімір МАЗГО
Музыка — Мікола ЯЦКОЎ

Ад сталіцы за дзясяткі вёрст
Ёсць да болю дарагі куток,
Дзе схіліўся над ракою мост,
Дзе бруіцца радасці выток.

Прыпеў: У згадках лунаю
Над роднай зямлёю,
Што ўсе называюць
Радзімай малою.

Я памяць паклікаў —
І кажа былое:
Радзімы вялікай

Радзімы вялікай
Няма без малое.

Зазірнеш, як птах, за небакрай,
Каб душою занавя адчуць:
Адусоль, бадай, у родны край
Весніх думак выраі лятуць.

Прыпеў.

Ранкам ці туманным вечарком
Выйдзеш у расчыненую піш -
Захлынешся, быццам малаком,
І на крылах шчасця затрыміш.

Прыпеў.

Стрымана - 68

Ад ста-лі-цы за дзя-сят-кі вёрст ёсць да бо-лю дара-гі ку-ток,
дзе схі-ліў-ся над ра-ко-ю мост, дзе бру-іцца ра-дасці вы-ток,
у-се на-зы-ва-юць ра-дзі-май ма-ло-е, я па-мяць па-лі-лі паў, і
па-мя бы-ло-е: ра-дзі-мы вя-лі-кай ня-ма без ма-ло-е, ра-
дзі-мы вя-лі-кай ня-ма без ма-ло-е. За-гір //

Сярод “кіношных” (як і многіх іншых творчых) спецыяльнасцяў ёсць безумоўныя фаварыты, пра якія мараць тысячы падлеткаў. І ёсць тыя, што застаюцца па-за кадрам — на жаль, не толькі ў прамым сэнсе слова. Аднак гукарэжысёр больш як ста кінакарцін рознага фармату і жанру Яўген РАГОЗІН лічыць, што яго справа — гэта самая што ні ёсць прафесія XXI стагоддзя. І гатовы падзяліцца яе наздзіў глыбокай, як высветлілася, філасофіяй.

Гутарыў Ілья СВІРЫН / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— Гукарэжысура кіно — у адрозненне, скажам, ад жывапісу або матэматыкі — гэта тая праца, падчас якой у цябе паўнаватасна задзейнічаны абодва паўшар’і мозгу. З аднаго боку, табе патрэбны каласальны тэхнічны базіс і пастаянны разумовы аналіз. З другога — ты павінен адначасова з гэтым заставацца мастаком.

— Аднак ёсць стэрэатып, што прафесія гэтая — выключна тэхнічная...

— Ні ў якім разе! Задача гукарэжысёра ў кінавытворчасці — гэта стварэнне гукавых вобразаў. Гукавы матэрыял, які прыходзіць да цябе ў рукі — даволі безжыццёвы і невыразны: гэта суцэльнае “пляскае” месіва з ледзь чутнымі дыялогамі. І ты адчуваеш сябе кімсьці накіраваным скульптарам. Твая місія — пераўтварыць аморфную масу ў адзінае разам з візуальным шэрагам мастацкае выказвання. Павер, гэта вельмі натхняльны і цікавы працэс! Тэхнічныя навывкі тут патрэбны толькі для таго, каб належна выканаць мастацкую задачу.

— А чаму тады фільм звычайна асацыюецца з прозвішчамі рэжысёра або выканаўцаў галоўных роляў? Ніколі не чуў выраз “стужка гукарэжысёра.”

— Хаця ў некаторых выпадках ён цалкам прымяняльны. Скажам, мультфільм “Валі” — гэта стужка гукарэжысёра. “Апакаліпсіс сёння” — фільм, у тым ліку, і гукарэжысёра, не змяняючы вартасцяў Копалы і цудоўнага акцёрскага складу. “У тумане” — фільм, у значнай меры, і цудоўнага беларускага гукарэжысёра Уладзіміра Галаўніцкага.

— Ці былі выпадкі, калі гукарэжысёр “завальваў карціну”?

— На вялікі жаль, іх няма — у тым ліку ў гісторыі айчыннага кіно. Аднак мне не вельмі хочацца негатыўна выказацца пра дзейнасць калег. Ні ў вочы, ні, тым болей, за вочы. Ёсць у мяне такія прыწყпы, ужо выбачай.

— Як складаюцца адносі-

ны гукарэжысёра з творчым калектывам? Ці часта ўзнікаюць канфлікты на пляцоўцы?

— Натуральна! Фільм — гэта супольная праца многіх спецыялістаў, і ў кожнага сваё бачанне. Да ўсяго, здымачная група складаецца з людзей — і ўжо хаця б таму паміж імі нярэдка ўзнікаюць канфлікты. Вядома, у кожным выпадку хтосьці кагосьці перасілае.

— Хіба няма ў гэтым працэсе вызначанай субардынацыі?

— Мяркуючы па тваёй

ігравым кіно ты свае хібы можаш схаваш за рэальнасцю таго, што адбываецца на экране: маўляў, так і трэба. У анімацыі ж ніякай рэальнасці няма, і ты хоцькі-няхоцькі мусіш су-ствараць яе сам! Хто ведае, як насамрэч павінны шоргаць пры хадзьбе пластылінавыя зайчыкі? Вельмі рады, што наша кінастудыя, з якой я шмат і ахвотна супрацоўнічаю, здолела захаваць свой патэнцыял у гэтай галіне.

— Мяркуючы па тваёй

ў нашых адносінах не змянілася. Прышоўшы ў студыю на наступны дзень, гэты вялікі ва ўсіх сэнсах слова чалавек не меў ніякай крыўды. Ён выклаўся на ўсе сто — і ўрэшце патрэбны вынік быў дасягнуты.

Адсюль і выснова: у кожнага з нас свой тэмперамент, характар, настрой, але прафесіяналы заўсёды застаюцца прафесіяналамі. Праца з імі — нават калі яна доўжыцца ўсяго колькі дзён — гэта заўсёды цудоў-

калідор, які так ці іначай прамінаюць тыя, хто да мяне ідзе працаваць, дапамагае ім настроіцца на творчы лад. Дый і на мяне яно ўздзейнічае вельмі добра. Нешта ў цябе не атрымліваецца — устаў з-за камп’ютара, паблукаў сярод карцін.

— Дарэчы, з якімі беларускімі акцёрамі табе працавалася найлепей?

— Калі я зараз пачну называць прозвішчы, спіс будзе вельмі доўгім. Пагатоў, баюся кагосьці забыць і па-

— Наогул няма! Некалі я чуў пра гукарэжысёра, які прыйшоў на нашу кінастудыю наўпрост з фронту. Але гэта хіба адзіны выпадак. Цяпер без адукацыі і пагатоў немагчыма: гукавы рывок за апошнія 40 гадоў настолькі вялікі, так шмат паназ’яўлялася розных тонкіх нюансаў... Уяві: адна палова твайго мозгу счытвае візуальны пласт, які аператар запазычваў, напрыклад, у Брэйгеля. А другая ў сінхронным рэжыме пралічвае інтэграл, які апісвае акустыку ўнутры памяшкання! І як тут дасі рады без фундаментальных ведаў? Прычым ты павінен іх мець і ў галіне візуальных мастацтваў, і ў галіне фізікі і акустыкі. Не кажучы ўжо пра валоданне тэхнікай.

— Ці ёсць у вашай справе такая “фішка”, як прыწყывае выкарыстанне аналагавага гукі?

— Хіба ў дачыненні да музычнай гукарэжысуры. А ў кіно “лічба” даўно і трывала замацавалася, і нікуды ад яе не падзецца. Кіно — гэта, у тым ліку, хуткасьць вытворчасці. А такі параметр прадугледжвае, што ў наш век ты проста не можаш сабе дазволіць бавіцца з аналагавымі цацкамі.

— “Лічба” змяніла ўсё?

— Далёка не ўсё! Канструкцыя мікрафону, прыкладам, застаецца без зменаў гадоў ужо 80, калі не болей.

— Калі казаць пра тэхнічнае забеспячэнне. Ці шмат патрэбна гукарэжысёру кіно? Ці дорага каштуе якасная студыя?

— Цяпер танна, а неўзабаве будзе яшчэ танней. Жыццё настолькі хутка рушыць наперад, што такі фактар, як твая матэрыяльная база, нівелюецца літаральна з кожным годам. Тыя ж кітайскія вытворцы наступаюць на пяці культурным брэндам, прапануючы усё больш і больш якасныя прадукты за даволі памыслны кошт. Таму справа сёння не ў тэхніцы. У першую чаргу, трэба мець галаву. Не прылады робяць гук, а чалавек, які з імі працуе. А гэтым фактару дэвальвацыя не пагражае.

— Дарэчы, а як і чаму ты абраў такую прафесію?

— Выпадкова. Усё маё жыццё будавалася на супрацьстаяннях. Калі мне было гадоў сем, настаўніца спеваў заявіла, што я не маю сльху, і таму мяне не выправілі ў невядомым веку ў музычную школу — якая, падазраю, хутка мне надакучыла б. А калі стаў старэйшым, даведаўся, што і слых маю, і здольнасці да музыкі. ВНУ было абранае наўгад: я шукаў нейкую прафесію, звязаную з гукам. Паўплывала на мяне праца ў тэатры і асабліва такі майстар, як Андрэй Андросік. А далей — уваходзіш у рытм: вучышся, працуеш... І так усё жыццё.

Прафесія двух паўшар’яў

— У ідэале, здымачная група пераўтвараецца ў суцэльны арганізм, які жыве адзіным жыццём. Мне страшна не падабаецца выраз “другая прафесія ў кіно”. І грымёр, і мастак па касцюмах, і, вядома, гукарэжысёр — гэта цалкам самастойныя творчыя адзінкі. Не бывае ў кіно другіх прафесій! Прыгадваю цудоўную “дакументалку” пра тое, як працуе каманда Вонга Кар Вая. Там кожны рабочы адчувае сябе сутворцам фільма! На такіх людзях кіно і будзецца.

— Фільм “Крышталь”, да якога ты спрычыніўся, мае міжнародную творчую групу.

— Ну так. Гук рабіўся часткова ў маёй студыі, а часткова ў Германіі.

— Ці складана працаваць у такіх варунках?

— У мяне некалькі між-

У Беларусі прафесійны рынак маленькі, людзі спадзяюцца самі на сябе. У Брэсце я бачу мабілізаваны калектыв, які за гады без тэатральнага жылля збіўся ў кагорту. Тут акцёры ідуць да рэжысёра са сваімі прапановамі — і гэта вельмі здорава!

народных праектаў, у тым ліку і вялікі анімацыйны серыял. І фізічныя адлегласці ні каліва мяне не напружваюць. Зносіны праз інтэрнэт — гэта проста і даступна для кожнага. А калі ты гутарыш на прафесійнай мове, нават твае агрэхі ў англійскай наўрад ці дадуцца ў знакі. Наогул, гэта паўсюдная тэндэнцыя: у плане кінавытворчасці рынак глабалізуецца, геаграфічныя межы сціраюцца. Гадоў праз дзесяць будзе зусім усё адно, дзе жыве каларыст або гукарэжысёр.

— Ты працуеш як з ігравым, так з анімацыйным матэрыялам. Ці вялікая паміж імі розніца ў плане гукі?

— Анімацыя — гэта для нас вышэйшы пілатаж! У

фільмаграфіі, табе давалося папрацаваць з мноствам вядомых акцёраў. Хто з іх уразіў найбольш? І ці ўзнікалі рабочыя канфлікты з зоркамі першай велічыні?

— У 2009 годзе Багдан Сільвестравіч Ступка прыехаў у Мінск для ўдзелу ў фільме Рэнаты Грыцковай “Інсайт”. Карціна рускамоўная, а гэтай мовай знакаміты ўкраінскі акцёр у жыцці асабліва не карыстаўся. І ніякі характэрны акцэнт ягоная роля не прадугледжвала — хаця нават у расійскай стужцы “Тарас Бульба” ён ва ўсю лупіў на суржыку. Таму і не дзіва, што вынік першага нашага працоўнага дня быў не надта прадуктыўным, развіталіся мы прахалодна. Але нічога

навая школа. Наогул, у жыцці мне страшна пашчасціла з настаўнікамі — тымі людзьмі, якія вучылі мяне, як належыць ставіцца да сваёй справы. Я бачыў, як Ягор Летаў рабіў глыбокі выдых перад выхадам на сцэну (быў у яго такі звчай), як Вячаслаў Палунін арганізоўвае свой фестываль, як Алесь Родзін пачынае свой дзень у берлінскай майстэрні... Гэта натхняе.

— Калідор сваёй студыі ты вырашыў пераўтварыць у імправізаваную мастацкую галерэю. Акурат нядаўна вось быў новы, трохі нечаканы праект таго ж Родзіна. Навошта гэта табе патрэбна?

— Гэта абмен невербальнай інфармацыяй з тымі, хто тут працуе — акцёрамі, рэжысёрамі. Адна справа — голыя сцены з акустычным матэрыялам, якія нікому ні пра што не гавораць. А зусім іншая — калі ты можаш паказаць людзям куточак творчага космасу непазрэдна на сваім працоўным месцы.

— А як гэта ўплывае на будзённы рабочы графік?

— Без сумневу, станоўча. Той насычаны мастацтвам

крыўдзіць. Надта шмат беларускіх акцёраў я ведаю і люблю!

— Ты казаў пра настаўнікаў “па жыцці”. А што наконт тых, хто вучыў цябе ў вузкасцельным плане?

— Вучылі мяне добра, трэба сказаць. Санкт-Пецярбургскі ўніверсітэт кіно і тэлебачання, які скончыў у 2004 годзе, чымсьці нагадвае Хогвартс. Гэта найстарэйшая кінашкола ў свеце, ёй не далей, як у верасні, споўнілася сто гадоў! Галоўны метадычны прыწყыптам — не вучыць, а вучыць вучыцца. У нашай прафесіі можна існаваць толькі тады, калі ты вучышся ўсё жыццё.

— Якой была суадноснасць тэорыі і практыкі?

— У мяне — ідэальнай. Я сканчаў завочнае аддзяленне і таму меў пастаянную магчымасць практыкавацца. Пачынаў у тэатры, потым пайшоў на радыё. А напрыканцы навучання ўжо працаваў у кіно. Пастаянная практыка ў Мінску і шчыльныя інтэнсівы ў Піцеры сталі цудоўным спалучэннем.

— Ці шмат у вашай кагорце практыкаў — са здольнасцямі, але без дыпламу?

Вандроўнік у трох вымярэннях

Сёння адзначаецца 130-годдзе з дня нараджэння Язэпа Драздовіча. Мастак, скульптар, педагог, вучоны, пісьменнік, ён абышоў усю Беларусь няве і падарожнічаў па Сонечнай сістэме ў сне, даследаваў мінуўшчыну і прадказваў будучыню. Да канца года ў Нацыянальным мастацкім музеі працуе выстава “Сусвет Язэпа Драздовіча”. Карэспандэнт “К” паглядзела яе разам з куратарам Вольгай Архіпавай і даведлася, як выглядаюць жыхары Сатурна і чаму сіле лепш проціпастаўляць розум.

Занатавала Вераніка МОЛАКАВА /
Фота Ганны ШАРКО

Экспазіцыю адкрывае аўтапартрэт мастака, на якім ён выявіў сябе ў трох іпастасях — даследчыка космасу, этнограф-вандроўніка і педагога. Драздовіч быў упэўнены, што чалавек павінен адначасова знаходзіцца і ў мінулым, і ў цяперашнім, і ў будучым — каб ведаць, што ў яго за плячыма і для чаго жыць.

— Бачыце падцёкі і разводы? Партрэт, на жаль, не ў лепшым стане, яго адшукалі падчас экспедыцыі па мясцінах Язэпа Драздовіча, — тлумачыць куратар выставы. — Гэта проста халсціна, нават без грунту. На адваротным баку — подпіс мастака, пазначаны год яго нараджэння — 1888, а таксама год стварэння карціны — 1943. Аўтапартрэт пачынае экспазіцыю невыпадкова. Ён як найлепей адпавядае мэце нашай выставы: паказаць розныя грані творчасці гэтай выбітнай асобы. Шмат чым ён займаўся паралельна: вандраваў, збіраў фальклор, вывучаў гісторыю, маляваў, запісваў свае астральныя сны... Таму творы для выставы мы разбілі на тэматычныя блокі: гісторыя, космас, народнае мастацтва, этнаграфія, містыка.

ЗАМАЛЁўКІ МІНУЎШЧЫНЫ

У гістарычна-этнаграфічным блоку прадстаўлены жывапісныя партрэты Усяслава Чарадзея і Францыска Скарыны, графіка з выявамі беларускіх гарадоў.

— Пра Язэпа Драздовіча кажуць як пра заснавальніка нацыянальнага гістарычнага жывапісу, — каментуе спадарыня Вольга падборку для першай часткі экспазіцыі. — Цікаваць да мінуўшчыны праяўляецца ўжо ў яго першым апублікаваным творы — вокладцы календара “Нашай нівы” за 1910 год. Надзвычай цікавая для нас і яго мастацкая рэканструкцыя драўлянай абарончай архітэктуры беларускіх гарадоў ранняга

сярэднявечча — напрыклад, Мінскага замчыска. Захапленне гісторыяй спадарожнічала Драздовічу цягам усяго яго творчага жыцця.

Што адразу прыцягвае ўвагу, дык гэта бездакорнае ў “тэхнічным” плане выкананне архітэктурных

Трывеж.

замалёвак — у тым ліку, і зробленых з натуры. Яно здзіўляе хаця б таму, што вышэйшай мастацкай адукцыі Драздовіч не меў. За яго плячыма была толькі знакамітая віленская школа Івана Трутнева. Але, мяркуючы па ўсім, базу там давалі надрэнную.

ТАПАНІМІКА МЕСЯЦА

Пераходзім да касмічных палотнаў: Сатурн і яго жыхары, архітэктурна іншапланетных гарадоў, насельнікі Месяца...

— Гэтая тэма ўзнікла ў творчасці мастака на пачатку 1930-х гадоў, — распавядае куратар. — Сам ён лічыў, што валодае дарам прадказваць будучыню. А таксама ладзіў самнабулічныя падарожжы па іншых планетах і Месяцы, а потым дэталева і датліва апісваў убачанае, не сумняючыся ў яго рэальнасці. Вандроўкі ў снах на-

кладваліся на атрыманыя Драздовічам веды ў галіне астраноміі. Гэта ўжо ў 1960-я гады стала відавочна, што жыццё ў космасе без кіслароду і атмасферы немагчыма. А ў 1930-я гады ўяўленні пра планеты Сонечнай сістэмы былі зусім іншыя. Многія сур’ёзныя навукоўцы былі перакананыя, што яны заселеныя. У прыватнасці, лічылася, быццам на планеце Сатурн кантрасны клімат. І вось, мы бачым на карцінах Драздовіча сатурнян, якія — зусім панашаму — гукаюць вясну або рыхтуюцца да зімоўкі.

Побач з карцінамі змешчаны яшчэ і ўрыўкі з тэкстаў Язэпа Драздовіча з каментарыямі, з якіх зразумела, напрыклад, чаму сатурняне — гэта істоты без вушэй і з безбялко-

Аўтапартрэт.

іды, якія хаваюцца на гары Сігнал, а гэтыя — луніды-антрапоіды, што ратуюцца ад лёду, які растае. Сама я б гэтыя назвы наўрад ці прыдумала — такія апісанні пакінуў мастак.

Ёсць у экспазіцыі і адмысловая карта Месяца — каменны шар на драўлянай аснове. Кропачкі на камяні — месцы, дзе пабываў у сваіх снах Язэп Драздовіч.

— На рэальнай карце Месяца каля 60 кропак, якія маюць назву, — дадае куратар. — А ў Драздовіча іх болей! Пасля падарожжаў у снах мастак распавядаў, што бачыў гарады ў кратэры Платона ці Каперніка. Пасля Другой сусветнай вайны Драздовіч вёў дзённік, у якім сам задаваў пытанні і на іх адказваў — штосьці на-

свае касмічныя серыі мастак пераплятаў і здаваў у Віленскі беларускі музей імя Івана Луцкевіча, — кажа куратар выставы. — Частка работ, архівы, кнігі засталіся пасля ў Літве. Але частка ўсё ж такі трапіла і ў беларускую Акадэмію навук, у музей. Штосьці збіралі нашы супрацоўнікі ў экспедыцыях па Беларусі.

ЛЕБЕДЗІ ДА ВЯСЕЛЛЯ

Касмічныя матывы змяняюць кветкі, птушкі, лодкі ды лугі-палі на льяных дыванах, якімі з другой паловы 1930-х было модна ўпрыгожваць хаты. Побач з маляванкамі прадстаўлены яшчэ і драўляныя анёлы, посахі, шка-

кі для існавання, якіх мастак пераплятаў і здаваў у Віленскі беларускі музей імя Івана Луцкевіча. — У той час распісаных дыванамі былі вельмі папулярным упрыгожаннем дома, бо іншых простыя людзі не маглі дазволіць сабе купіць. Яны не ўмелі ні чытаць, ні пісаць, яшчэ не ведалі нават, чаму дзень змяняе ноч. Уявіце сабе рэакцыю вясковых жыхароў, калі да іх прыходзіў Драздовіч і пачынаў расказаць пра планеты, што круцяцца вакол сонца — а такія лекцыі ён ладзіў ці не ў кожнай хаце! Яму замаўлялі маляванкі, пейзажы для хат.

Маляванкамі тады займаўся шмат хто, кірашчы былі і заваленыя. Для іх стварэння выкарыстоўвалі звычайную

Выстава працуе да канца года.

кштат навуковай працы, хто мы, дзе мы ў сусветным маштабе. Яго вельмі займала гэта пытанне.

З усіх работ Язэпа Драздовіча, якія да нас дайшлі, большасць прысвечана менавіта касмічнай тэматыцы.

— Ён сам паклапаціўся пра іх захаванне — усе

тулкі — усё, што ён рабіў па замове простых сялян. Не спазнаўшы прызнання ў “вялікім свеце”, мастак кінуў жыццё надгаладзь у Вільні і вярнуўся ў родныя мясціны. Апошнія два дзесяцігоддзі свайго жыцця ён быў вандроўным мастаком.

— Гэта давала яму срод-

ल्याную тканіну, якую фарбавалі ў чорны колер і паверх яе малявалі. Існавалі строгія каноны, як гэта трэба рабіць. Дываны лічыліся святочнымі. Калі, напрыклад, на іх лебедзі — значыць, перад намі падарунак на вяселле.

Самая позняя работа на выставе — маляванка

“Красналюдка-бай” 1948 года: гном у атачэнні лясных звяроў і птушак.

— Мне падаецца, выява хоць і казачная, але сам гномік нагадвае аўтапартрэт, — усміхаецца куратар. — Мяркую, такімі народнымі замовамі мастак і зарабляў да канца дзён. Пра яго пасляваенныя творы мала што вядома. З 1950-х гадоў толькі маляванкі і захаваліся.

Ды і тыя таксама не ў лепшым стане — фарба аблупілася, тканіна пацерлася.

— Усё гэта было адшукана ў 1970 — 1980-я гады падчас экспедыцый па мясцінах Язэпа Драздовіча, — дадае Вольга Архіпава. — Зразумела, што тыя маляванкі ўжо нікому не былі патрэбныя, таму на іх ссыпалі бульбу ці яшчэ як-небудзь выкарыстоўвалі ў гаспадарцы. Каб уратаваць творы, вывозілі іх у музей. Некаторыя нават ужо і не пакажаш на выставе, — са скрухай кажа куратар.

ПАДАРОЖЖЫ Ў ЗД

— Са спадчынай Язэпа Драздовіча нам пашанцавала. Усё ж такі, як самі бачыце, захавалася даволі шмат, — завяршае экскурсію па выставе Вольга Архіпава. — Мы сабралі тут каля 70 твораў з калекцый некалькіх беларускіх музеяў. Вельмі хацелася прывезці з Польшчы зробленыя Драздовічам тэатральныя дэкарацыі — велізарную халасціну з выявай Мірскага замка. Было б цікава яе ўбачыць, але яна патрабуе рэстаўрацыі, і паказаць гэты твор наведвальнікам пакуль немагчыма.

Дасюль невядомы лёс тых прац Драздовіча, якія ён ствараў падчас сваёй службы вайсковым фельчарам, што доўжылася аж сем гадоў, захапіўшы і перыяд Першай сусветнай вайны. Хаця, паводле іх апісанняў, ужо ў гэтых ранніх творах праявілася самабытнасць мастака-правідца.

— Мне падаецца, гісторыя Драздовіча — натхняльны на ўсе часы прыклад таго як можна займацца творчасцю, нягледзячы на няпростое жыццё, — перакананая Вольга Архіпава. — Мастак перажыў дзве вайны, цягам амаль усяго жыцця меў крайнюю нястачу, але верыў, што дух чалавека можа спасцігнуць душу Сусвету. І ўласны свет, які ён ствараў у сваіх работах, быў для яго таксама рэальным. Я мару, каб хтосьці візуалізаваў яго ў ЗД! Уявіце, як здорава было б хаця б віртуальна павандраваць па тых касмічных гарадах, якія Язэп Драздовіч бачыў у сваіх самнамбулічных падарожжах!

К

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 32 — 35, 39 — 40)

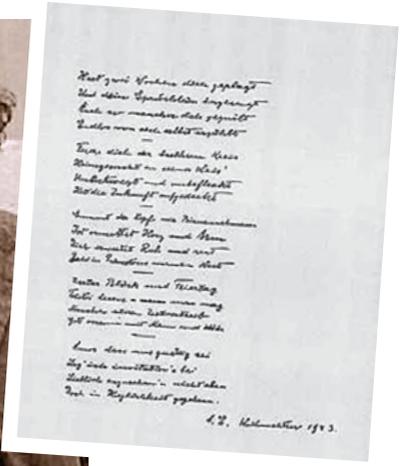
У 1941 годзе ў ЗША на хвалі антыфашысцкіх настрояў было створана так званае Таварыства дапамогі Расіі ў вайне, у якое ўвайшлі кампазітары і музыканты Сяргей Рахманінаў, Ігар Стравінскі з жонкай Верай Судзейкінай, Уладзімір Гораваіц, Яфрэм Цымбаліст, Яша Хейфец, мастакі Савелій Сорын (наш полацкі зямляк) і Аляксандр Архіпенка (парыжскі сябар Марка Шагала і Восіпа Цадкіна), літаратары Генрых Ман і Ліён Фейхтвангер, акцёры Чарлі Чаплін, Джон Гарфілд і Міхаіл Чэхаў і многія іншыя вядомыя асобы. Сяргей Канёнкаў быў абраны членам Цэнтральнага савета, а вось яго жонку Маргарыту аднагалосна абралі сакратаром Таварыства і забяспечылі штатам шматлікіх памочнікаў.

Дзетачка і Маргарытачка

Частка II. “Мата Хары” з берагоў Камы і яе залюстроўе

Маргарыта Канёнкава і Альберт Эйнштэйн у Прынстане (ЗША), 1942 год.

ДАПАМОГА РАДЗІМЕ

З пазнейшых успамінаў Сяргея Канёнкава: “Мяне выбралі спенсерам (ганаровым членам) таварыства... Маргарыту Іванаўну запрасілі на адказную і класіфікацыйную пасаду адказнага сакратара. На тэрыторыі ЗША паўстала сорак аддзяленняў Таварыства дапамогі Савецкай Расіі, і Маргарыта Іванаўна нямала часу праводзіла ў дарозе, здзяйсняючы інструктыўныя аб'езды аддзяленняў. Ёй даводзілася два — тры разы на дзень выступаць на сходах і мітынгах, адказваць за працу апарата, які налічвае сотні супрацоўнікаў. Камітэт арганізаваў збор грашовых ахвяраванняў у фонд Чырвонай Арміі і рыхтаваў пасылкі ў СССР. У пасылках былі адзенне, медыкаменты, мыла, цукар і іншыя рэчы першай неабходнасці...”

Сапраўды, з гэтага моманту яна рэдка бывала дома і, па водкука сучаснікаў, атрымала прыкметны поспех на дабрачыннай ніве, нямала зрабіўшы для дапамогі ахопленай вайною радзіме. Ну а паколькі ўсё рускае ў гады вайны стала ў ЗША вельмі модным, павысілася і папулярнасць сакратара Рускага таварыства. Яе партрэты часта мільгалі ў амерыканскай прэсе — прынамсі, куды часцей за выявы “найлепшага скульптара Амерыкі” Сяргея Канёнкава. Маргарыта стала жаданай гасцяй у дамах творчай і навуковай эліты і ўплывовых палітыкаў ды бізнесменаў, уключна з сям'ёй самога Прэзідэнта ЗША Франкліна Рузвельта.

Натуральна, увесь гэты час сакратарка таварыства працавала пад усёбачным вокам савецкіх спецслужбаў, якія атрымлівалі ад яе нямала цікавай інфармацыі. Але хто тады пра тое ведаў?

Пасля заканчэння Другой сусветнай вайны, у перыяд “макартызму” і “палавання на ведзьмаў”, дзейнасць Таварыства да-

памогі Расіі ў вайне была прызнаная “антыамерыканскай”. На той час Канёнкава ўжо знаходзілася ў Маскве. Аднак самае галоўнае ў нашым аповедзе да таго часу ўжо адбылося.

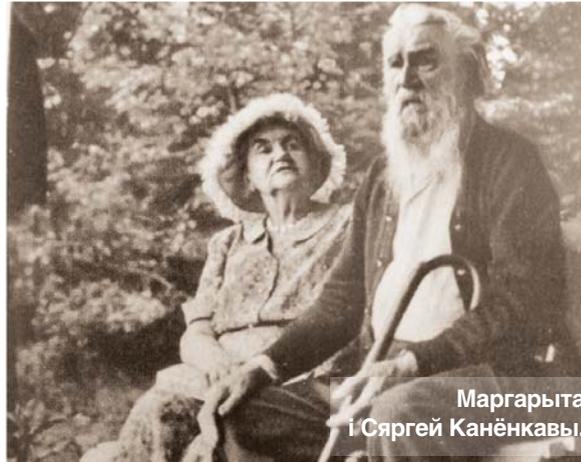
ПАДМАНУТЫ МУЖ

Гэтая гісторыя пачалася з таго, што ў 1933 годзе з гітлераўскай Нямеччыны ў ЗША эміграваў ужо знакаміты тады Эйнштэйн. У Прынстане дырэкцыя мясцовага інстытута фундаментальных даследаванняў пажадала мець у сябе бронзавы бюст Нобелеўскага лаўрэата. Заказ трапіў да Канёнкава — і найперш, мяркуючы па ўсім, дзякуючы намаганням той жа Маргарыты Іванаўны. Як аказалася, яна была выпадковай сяброўкай прыёмнай дачкі Эйнштэйна — Маргот (якая, дарэчы, мела рускага мужа Дзмітрыя Марыямава, сакратара Рабіндраната Тагора).

І калі Сяргей Цімафеевіч пабываў у Прынстане толькі адзін раз — падчас працы над бюстам Эйнштэйна — то Маргарыта, што называецца, туды зачасціла. Напачатку гэта не здавалася чымсьці незвычайным: ад Нью-Ёрка да Прынстана крыху больш за 80 кіламетраў.

Каб мець магчымасць праводзіць разам летнія адпачынкі і падоўгу заставацца сам-насам, Альберт Эйнштэйн напісаў Сяргею Канёнкаву ліст, у якім распавёў яму пра, нібыта, захворванне Маргарыты. Да ліста прыкладалася заключэнне ўрача — добрага прыяцеля Эйнштэйна — з рэкамендацыяй для Канёнкавай праводзіць як мага больш часу ў “спагадлівым клімаце на Саранак-Лэйк”, дзе Альберт Эйнштэйн пасля смерці сваёй жонкі Эльзы арандаваў катэдж і трымаў там сваю дарогую яхту.

Па ўсім відаць, скульптар і не здагадаўся, што Эйнштэйн з дзіцячай не-

Маргарыта і Сяргей Канёнкавы.

пасрэднасцю водзіць яго за нос, таму Маргарыту адпускаў з лёгкасцю. Пра памер ягоных руковых акуляраў сведчыць і тое, як Канёнкаў характарызаваў свайго суперніка: “Мяне звязвалі шматгадовыя добрыя адносіны з гэтым мудрым і вельмі шчырым чалавекам. Ён арганічна ня здольны быў на няпраўду”. Падмануты муж заўсёды падкрэсліваў “абсалютную сумленнасць” кавалера сваёй жонкі.

Зрэшты, на рэўнасць у скульптара проста не было часу. У сваёй майстэрні ў квартале Грынч-Вілідж і па-за ёю ён працаваў як раб на галерах. Скуляў пні і дрэвы, паваленыя бурай у нью-ёркскім Цэнтральным парку, і ператвараў іх у фантастычную мэблю. А ў вольныя часіны з ахвотаю запрашаў гасцей-эмігрантаў у сваю творчую “келлю”, дзе за кілішкам каньяку або чаркай рускай гарэлкі яны ўспаміналі былое. Нярэдка яго бачылі на Бродвэй, дзе ён шпачыраваў са сваім рудым катом Рамзэсам на шыі замест каўняра — што прыводзіла ў захапленне нью-ёркаў. І гэтым яго заняткі не вычэрпваліся.

Менавіта ў Амерыцы Канёнкаў сур'ёзна захапіўся тэасофіяй, размаітымі прароцтвамі пра будучыню чалавецтва. Дасканалы вывучыў Біблію — і асабліва Адкрыццё Яна Багаслова — праштудзіраваў многія старажытныя трактаты і працы сярэднявечных

тэолагаў і астраномаў, якія распавядалі пра канец свету. Па вялікім рахунку, яму было не да Маргарыты — з яе ўнутранымі перажываннямі і пачуццёвымі жарсцямі. У Амерыцы Канёнкаў лічыў за лепшае быць, вобразна кажучы, кантаўскай “рэччу ў сабе”.

Дакладна невядома, колькі гадоў Эйнштэйн і Канёнкава з'яўляліся палюбоўнікамі. Але відавочна, што спрэс да моманту расстання ў жніўні 1945 года іх адносіны заставаліся вельмі палкімі. Пры гэтым, Маргарыта міжволі была вымушана пастаянна лавіраваць паміж Эйнштэйнам, Канёнкавым і агентамі НКВС, якія яе кантралявалі. Адпаведна, граць тры няпростыя ролі адначасова — жонкі, каханкі і шпіёнкі... І ёй гэта выдатна ўдавалася.

Працяглая таемная любоўная сувязь Маргарыты Канёнкавай і Альберта Эйнштэйна — гэта, пагадзіцеся, гатовы сюжэт для шматсерыйнага сусветнага блокбастара, чамусьці яшчэ нікім не рэалізаванага.

“МЫ БУДЗЕМ ЧЫТАЦЬ ТАЛСТОГА”

Маргарыта Іванаўна перажыла і мужа, і свайго каханка. Памерла яна ў 1980 годзе — як і Уладзімір Высоцкі, падчас правядзення Маскоўскіх Алімпійскіх гульняў. У 85-гадовым веку і ва ўласным доме. Пагаворвалі, што яе замарыла

голадам ейная хатняя прыслужніца.

Пасля смерці Канёнкавай у адной з яе тэчак уперамежку з газетна-часопіснымі выразкамі адшукаліся і некалькі дзіўных малюнкаў з нейкімі формуламі. Дарэчы, на адным з аркушаў з матэматычнымі выкладкамі апынуўся і варыянт тэорыі адноснасці.

А таксама сярод тых дакументаў быў санет, напісаны гатычным почыркам на нямецкай мове вечным пяром і падпісаны ініцыяламі “А.Е”. Аўтарства верша было відавочна: не выклікала сумневу, што яго ствараў сам Эйнштэйн. А вось расшыфраваць санет тады нікому не ўдалося: почырк вялікага фізіка быў не вельмі зразумелым. Зрэшты, паперы ўдавы вялікага скульптара ў той час мала каго цікавілі.

Апублікаваны гэты санет быў толькі праз 13 гадоў пасля смерці Маргарыты Іванаўны. Ён як нішто лепей пралівае святло на ўзаемныя пачуцці аўтара і адрасата. “Табе не вырвацца з сямейнага кола, — піша знакаміты фізік. — Гэта наша агульнае няшчасце. Скрозь неба незваротна і праўдзіва праглядае будучыня...”

Ды, нягледзячы на персімістычныя прагнозы адносна фіналу гэтых адносінаў, Эйнштэйн, усё ж, палка запрашае каханую прыехаць да яго ў Прынстан: “Цябе чакаюць супакой і адпачынак. Мы будзем чытаць Талстога... Ты кажаш, што мяне кахаеш, але гэта не так. Я клічу на дапамогу Амура, каб ён намовіў цябе ўмілажліва нада мною”.

Тады, на каляды 1943 года, Маргарыта, хутчэй за ўсё, скарысталася запрашэннем. Вынік быў такім, якім яго і прадказваў стваральнік тэорыі адноснасці: ужо праз паўтара гады Канёнкава вярнулася ў Савецкі Саюз, канчаткова абраўшы мужа.

Апошніе каханне вялікага фізіка і сапраўды было нешчаслівым. Але хіба мог я, малады на той час мастацтвазнаўца, здагадацца пра гэтыя драматычныя калізіі ў восеньскі дзень 1969 года, праведзены ў цэнтры Масквы разам з немаладой і паважнай парай — Дзетачкай і Маргарытачкай?

Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ “Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.”;

■ “Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.”;

■ “Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.”;

■ “Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.”;

■ “Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.”;

■ “Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.”.

Выставы:

■ Выстава “Сусвет Язэпа Драздовіча” — да 30 снежня.

■ Выстава “Фотавобразы і матэрыялы: японская гравюра 1970-х гадоў” — да 25 лістапада.

■ Выстава “Нататнікі Таццяны Малышавай” (шкло, графіка) — да 28 кастрычніка.

■ Выстава твораў мастака з Віцебска Алега Скавародкі “Паэзія колеру”;

■ прымержаваная да 70-годдзя з дня нараджэння — да 4 лістапада.

■ Выстава “Краіна Ямата ў японскай і еўрапейскай гравюры XVII — XIX стст.”

(з прыватнага збору калекцыянера Віктара Лук’янава).

Філіялы музея
МУЗЕЙ “ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ.”
г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.
Пастаянная экспазіцыі:
■ “Інтэр’еры шляхецкай сядзібы”.

■ “Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча”.

■ “Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.”.

■ Выстава твораў Паліны Корзун-Фомчанка “Ля вытокаў восені” — да 10 лістапада.

■ “Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.”.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс “Раўбічы”, Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалпацэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

■ Выстава “Народныя строй — жывая традыцыя” — да 24 лістапада.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

■ Абноўленая экспазіцыя “Старажытная Беларусь”.

■ “Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы”.

■ Бестэрміновая акцыя “Адзіны білет”;

■ якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 14 — “Яўген Анегін” (опера ў 3-х дзеях) П. Чайкоўскага.

■ 15 — “Шчаўкунок, або Яшчэ адна калядная гісторыя” (балет у 2-х дзеях) П. Чайкоўскага. Пачатак а 18-й.

■ 15 — Канцэрт “Ізноў Вердзі”. Камерная зала імя Л.П.Александроўскай. Пачатак у 19.30.

■ 16 — “Пікавая дама” (опера ў 2-х дзеях) П. Чайкоўскага.

■ 17 — “Лебядзінае возера” (балет у 3-х дзеях) П. Чайкоўскага.

■ 10 — Канцэрт Arfa con ritmo.

Камерная зала імя Л.П.Александроўскай. Пачатак у 19.30.

■ ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ “РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ”

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60

■ 13 — “Залатое сэрцайка” (інтэрактыўная казка) С.Навуменка. Пачатак аб 11-й і а 14-й.

■ 13 — “Дзед” (трагікамедыя) В.Паніна.

■ 14 — “Тры Жызэллі” (драма) А.Курэйчыка.

■ 14 — “1517” (контраверсія без антракту) А. Шэіна, А. Унучака.

■ 16 — “Гэта ўсё яна” (драма) А.Іванова.

■ 17 — “Бетон” (візуальная паэзія) Я.Карняга. Прэм’ера.

■ 18 — “Дзед” (трагікамедыя) В.Паніна.

■ 19 — “Адамавы жарты” (камедыя) С.Навуменка.

■ 20 — “Два чароўныя парасоны” (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена. Пачатак аб 11-й.

■ 20 — “Партрэт” (трагіфарс паводле аповесці М.Гоголя).

■ ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР “ЛЯЛКА” г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 13 — “Бука” М.Супоніна. Пачатак аб 11-й.

■ 14 — “Асцярожна, Соня!” А.Усачова. Пачатак спектакляў аб 11-й.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны “Белсаюздрук”

кіёскі “Белсаюздрук”

ст.м. “Няміга”, вул. М. Багдановіча.

ст.м. “Пятроўшчына”.

Падземны пераход ст.м. “Плошча Перамогі”.

Падземны пераход ст.м. “Плошча Перамогі”.

Праспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

Вуліца Лабанка, 2.

у любым з іх.

■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.

■ Акцыя “Вольнае пяніна” — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

■ Выстава “Беларусь: адраджэнне духоўнасці”.

■ Выстава “Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля”.

■ Выстава “Срэбны век ювеліраў Расеі” — да 7 лістапада.

■ Выстава “3 палескага архіва Зофіі Хамянтоўскай” — да 28 кастрычніка.

■ Выстава “Майстры Манпарнаса з беларускіх мястэчак” — да 14 кастрычніка.

■ Прэзентацыя зборніка Вольгі Коваль “Батлейка” — 14 кастрычніка ў 17.30.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З’ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Абноўленая экспазіцыя, прымержаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).

■ Выстава “Падарожжа вакол свету. Маркі з мінулага” — да 14 кастрычніка.

■ Выстава “Пырхаючыя кветкі” — да 2 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

■ “Сезонныя змены”.

■ “Вадаёмы і насельнікі прыбрэжных раслін”.

■ “Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу”.

■ “Насельнікі ліставога і змяшанага лесу”.

■ “Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл”.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра “Электрон”).

Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Атракцыён “Стужачны лабірынт”.

■ Атракцыён “Лазерны квэст”.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянная экспазіцыі:

■ “Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях”;

■ “Музычная і тэатральная

культура Беларусі ў Х — XIX стст.”;

■ “Беларуская музычная культура XX ст.”;

■ “Тэатральная культура Беларусі XX ст.”.

■ Выстава “Фантастычная “Масоніка” (прадстаўлены абстрактныя карціны-мадэлі Ніны Кавальчук (Масква) і ювелірныя вырабы Андрэя Сазонава (Санкт-Пецярбург) — да 19 кастрычніка.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава ўласнай калекцыі “Мінскі фарфор з бабулінага серванта” — да 21 кастрычніка.

■ Майстар-класы:

■ Музейныя заняткі “Тэатральная лялька” для дзяцей 5+.

■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі “Асновы акцёрскага майстэрства” для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

■ Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Часовая экспазіцыя “Сяргей Вайцяхоўскі. Генерал дзвюх армій” — да 18 лістапада.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК “НЯСВІЖ”

г. Мінск, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выставачны праект “Старыя героі — новы свет. Героі беларускіх казак, міфаў і легенд” — да 7 кастрычніка.

■ Выстава “Чвэрць стагоддзя”, прысвечаная юбілею Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж”.

■ Гістарычны квэст “Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў”. Па папярэдніх заяўках.

■ Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Персанальная выстава Мікалая Хомчыка “Восеньскі дывертысмент” — да 15 лістапада.

Ратуша

Вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст “Выхадкі старога захавальніка”. Па папярэдніх заяўках.

Слуцкая брама

■ Выстава “3 імем святога Юрыя” — да 30 верасня.

■ Выставачная зала “Libra” г. Мінск, пр. Незалежнасці, 37

■ Міжнародная выстава “Недзе на захад ад Мінска... Паўсядзённае жыццё Заходняй Беларусі 1920 — 1930 гг.” (сумесна - з Нацыянальнай бібліятэкай Рэспублікі Беларусь, Музеям Крэсаў і зямлі Астроўскай (Польшча) — да 31 студзеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС “МІР” г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатралізаваная экскурсія “Ізноў ажываюць паданні”.

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі “У гасці да Пана Каханку”.

■ Квэст “Таямніца двух кудраў”.

■ Квэст “Белы слон”.

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія “Чароўная гісторыя ў Мірскім замку”.

■ Музейныя заняткі.

■ Музейная фоталяцоўка.

■ Выстава Гедэрта Эліяса “Мае жыццё — жывапіс” — да 30 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

■ “Якуб Колас. Жыццё і творчасць”.

■ Экспазіцыя “Склеп” на сядзібе Якуба Коласа.

■ Часовая экспазіцыя “У любові да роднай зямлі”.

■ Таматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.

■ Тэатралізаваная прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.

■ Музейныя майстар-класы і заняткі.

■ Мультимедыйны комплекс “Чалавек. Асоба. Час”.

■ Пешая экскурсія “Мясцінамі Коласа ў Мінску”.

■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні “Таямніцы дома Песняра”.

Акцыі:

■ “Самы лепшы дзень” (дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія “У дзень вяселля — у музей!”

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя “Шляхі” з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей “Хлопчык і лётчык”, галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы “У пошуках папараць-кветкі”, “Вячоркі”.

■ Выставачны праект шасці музеяў з пяці краін “Шляхамі мовы і літаратуры”, прымержаваная да 100-годдзя Рэспублікі Беларусь.

каванага да Года еўрапейскай культурнай спадчыны — да 27 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ “Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялява”.

■ Выстава дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Пад знакам вагаў”

Валяціны Іваньковай — да 26 кастрычніка.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ “Мастак. Грамадзянін. Герой”. Прысвечана ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ “Мінск губернскі. Шляхецкі побыт”.

■ Выстава “Вучоны з душою скрыпкі” — да 14 кастрычніка.

■ Выстава аўтарскага мастацкага тэкстылю Веры Блінцовай і Любові Кірылавай “3 Верай і Любоўю” — да 21 кастрычніка.

■ Выстава “Арганы. Еўрапейская спадчына Беларусі” — да 28 кастрычніка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.